

Concept notulen

OPENBARE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT

Jaar

2021

Vergaderdatum

6 oktober 2021

Publicatiedatum

26 oktober 2021

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	2
Heropening	3
SV Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07)	5
Stemverklaringen	49
Stemming	51
Sluiting	51
Toezeggingen	53
Index	54

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer J.J. Bart, Utrecht (GroenLinks), de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede (GroenLinks), de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (PVV), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (SP), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), de heer M.C. Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie), de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50PLUS), mevrouw drs. J.P. d'Hondt, Utrecht (PvdA), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), de heer A.J. Koerts, Veenendaal (ChristenUnie), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA), mevrouw De Man, Zeist (VVD), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer P.D. Overkleeft, Amersfoort (D66), mevrouw A.M. Poppe, IJsselstein (SP), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), de heer H.O. Suna, Soest (PvdA), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw T.M.S. Vrielink, Amersfoort (GroenLinks), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer C. Van Wijk (JA21), de heer W.G.J. Wijntjes RA, Nieuwegein (CDA)

Afwezig: mevrouw H. Bittich, Utrecht (Lijst Bittich), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), de heer Y.V. Potjer, Utrecht (JA21)

Aanwezig: gedeputeerden mevrouw drs. H.G.J. Bruins Slot, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa)

Afwezig:

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 6 oktober 2021

Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning

Plaatsvervangend statenvoorzitter: de heer drs. E.H.R. Dinklo

Griffier: mevrouw mr. C.A. Peters

Verslaglegging: mevrouw A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 14.00 uur.

1. Heropening

De **VOORZITTER**: Dames en heren, een hartelijk goedemiddag toegewenst. Ik heropen de vergadering van Provinciale Staten om vanmiddag met elkaar te spreken over het agendapunt Regionale Energie Strategie.

Ik meld u dat zich afwezig gemeld hebben voor deze vergadering mevrouw Bittich en mevrouw Keller en ik meld u de afwezigheid van de heer Potjer. Dan zult u misschien denken 'de heer Potjer heeft vorige keer afscheid genomen'. Dat is correct. Maar pas na zijn verhuizing – naar verwachting op 1 november – vanuit deze provincie verliest hij wettelijk zijn mogelijkheid om statenlid te zijn. U weet dat er geen opvolging is vanuit de lijst van JA21. Dus vandaar dat ik u tot 1 november zal melden dat de heer Potjer niet deelneemt aan deze vergadering.

Dames en heren, straks aan het begin van het agendapunt statenvoorstel Regionale Energie Strategie zal ik iets over de orde van de vergadering zeggen en over het gebruik van de audiovisuele middelen, maar ik wil nu overgaan tot het uitspreken van een in memoriam.

Dames en heren, bedroefd hebben wij kennis genomen van het overlijden op 22 september 2021 van jonkheer doctor Pieter Beelaerts van Blokland, Commissaris van de Koningin in Utrecht in de periode 1985 tot 1998. Hij is 88 jaar geworden. Vandaag blikken we hier in zijn Provinciale Staten terug op zijn jarenlange inzet en betekenis voor de gemeenschap en onze provincie. De meesten van ons hebben niet zelf met Pieter Beelaerts van Blokland gewerkt, maar een aantal oud-collega's kan nog beeldend over hem vertellen. Zo kunnen wij ons vanmiddag een goed beeld vormen van hem als mens en als bestuurder. Na zijn studie Sociale Geografie aan de Universiteit Utrecht volgde een lange loopbaan in het openbaar bestuur. Deze keuze kwam niet uit de lucht vallen. Al sinds de vijftiende eeuw is de familie Beelaerts onafgebroken in lokale of andere besturen vertegenwoordigd geweest. Zijn vader was onder meer burgemeester van Heerjansdam en Barendrecht en bovendien lid van Provinciale Staten van Zuid-Holland. In 1963 begon Pieter Beelaerts als burgemeester van het Zeeuwse Wolphaartsdijk, vier jaar later als burgemeester van Vianen. Ook was hij gedurende beide bestuurstermijn lid van Provinciale Staten, eerst van Zeeland en daarna van Zuid-Holland. Na een zesjarig burgemeesterschap in Amstelveen, van 1971 tot 1977, maakte Beelaerts van Blokland als minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening deel uit van het eerste kabinet Van Agt, 1977-1981. Na zijn ministerschap werd hij verkozen tot Tweede Kamerlid voor het CDA, toen nog met de bloedgroep CHU werd erbij gezegd. Maar het lokale bestuur bleef hem bekoren. Na amper drie maanden in het parlement werd hij opnieuw burgemeester, nu in Apeldoorn. 'Hoffelijkheid, vriendelijkheid en betrokkenheid, dat is wat onze samenleving meer dan ooit nodig heeft', betoogde Pieter Beelaerts in een interview met het Reformatorisch Dagblad in 2008. Het zijn diezelfde eigenschappen die hem kenschetsen als Commissaris van de Koningin van Utrecht, een functie waar hij zelfs het geliefde burgemeestersambt voor liet schieten. Hoffelijkheid, vriendelijkheid en betrokkenheid, daar kunnen we nog eruditie,

eloquentie en allure aan toevoegen. Een combinatie waarmee hij op volstrekt natuurlijke wijze respect inboezemde. Niemand kon speechen als Beelaerts. Het duurde even, maar dan had je ook wat. Regelmatig was hij om zeven uur 's ochtends al zeer hoorbaar, het toetsenbord teisterend, op zijn typemachine in de weer. Een vroege vogel, die altijd aan stond, altijd oplettend, altijd in control. Een strakke voorzitter van Provinciale Staten, waar hij tegelijkertijd ook verbindend was en de menselijke kant zeer goed in de gaten hield. Met zijn onderkoelde humor kon hij de angel uit een onderwerp halen en het bespreekbaar maken. Zo bracht hij mensen binnen en buiten het provinciehuis nader tot elkaar. Waardig en tactvol als hij was, kon hij ook zeer wilskrachtig en gedecideerd overkomen. Hij stond bekend als schaduwgedeputeerde Ruimtelijke Ordening, wellicht tot wrevel van de portefeuillehouder die de oud-minister nogal eens op zijn weg vond. Beelaerts werd de eerste voorzitter van de verzamelde provincies, het IPO. Hij investeerde als commissaris veel in goede relaties en de zichtbaarheid van de provincie Utrecht, zelfs ver over de grenzen heen. Een goede relatie met Utrecht stad, maar ook met verre landen als Japan en China, waar hij geregeld met een gezelschap op handelsmissie ging. De inmiddels weer prominent op uw agenda staande vriendschapsband met de provincie Guangdong dateert uit die periode. Zijn inzet voor cultuur in onze provincie leverde hem in 1996 een eredoctoraat aan de Universiteit van Bradford op. Was jonkheer een bij geboorte verkregen predicaat, deze tweede titel werd hem op grond van zijn verdiensten toegekend. Een grote eer vond hij dat. Bij zijn afscheid als commissaris werd hij bovendien onderscheiden met de provinciale erepenning van Utrecht. Ik heb begrepen dat deze begerenswaardige onderscheiding zelfs voor hem is ingesteld. Na een kort waarnemend burgemeesterschap in Hengelo in de jaren 1999, 2000, verschoof zijn aandacht de laatste decennia meer en meer naar zijn gezin. Wat blijft, is het beeld van een aimabel mens en een kundig bestuurder, een bestuurder die steevast Utrecht in zijn vaandel had. Zijn betrokkenheid met het wel en wee van onze provincie kende geen grenzen, ook niet na zijn terugtreden. Hij was een graag geziene gast op tal van bijeenkomsten. Mensen die hem goed gekend hebben hier in huis hoor je jaren later nog zeggen 'dat was nog eens een goede commissaris'. Wij nemen afscheid van een bestuurder van formaat, van een kleurrijke, sprankelende persoonlijkheid. Pieter Beelaerts van Blokland is van bijzondere betekenis geweest voor de provincie Utrecht, waarvoor wij hem heel veel dank zijn verschuldigd. Wij koesteren fijne herinneringen aan onze oud-commissaris en zullen hem missen. In de kop van de rouwkaart stond de mooie strofe uit ons provincielied, die ik hier, in het midden van Provinciale Staten van Utrecht, van harte voordraag: 'Utrecht, nobel, nijver Utrecht; Middelpunt naar alle kant; Aan uw eigen stijl en schoonheid; Houd ik steeds mijn zin verpand; Blijv' in goed' en kwade dagen; Utrecht, hart van Nederland'. Dames en heren, voor zover u daartoe in staat bent, verzoek ik u te gaan staan om een moment stilte in acht te nemen.

Ik dank u wel.

Dames en heren, in het vervolg van deze Statenvergadering hebben wij ook een niet onbelangrijke transitie doorgemaakt in de wijze waarop we weer met elkaar kunnen verkeren, ook in deze zaal. 25 september was het moment dat de anderhalve meter werd losgelaten en ja, vanaf dat moment is het ook weer mogelijk om meer dingen in gezamenlijkheid te doen en met minder afstand daarbij in acht nemend. Dus het is ook ontzettend plezierig dat we vandaag onze statenzaal weer kunnen gebruiken voor waar die is ontworpen, om het debat op een zo goed mogelijke manier te faciliteren. Dat kunnen we vanaf dit moment ook weer doen. Tegelijkertijd zeg ik erbij dat het coronavirus natuurlijk nog steeds onder ons is. Dus dat ik me ook heel goed kan voorstellen dat u het met elkaar op prijs stelt om in zekere zin nog wel afstand van elkaar te houden en elkaars wens daarin ook vooral te respecteren. Aarzel ook nooit, op het moment dat u daar twijfel of aarzeling over hebt, even contact met de griffie op te nemen om te kijken of er op een of andere manier aan uw wensen tegemoet kan worden gekomen.

Maar in ieder geval overheerst bij mij nu de blijdschap dat we op deze manier weer met elkaar kunnen vergaderen. Dat betekent dat we dat ook op de ouderwetse manier doen, weliswaar ondersteund met een nieuwe audiovisuele installatie. Dat zijn we nog helemaal met de goede zorg van onze mensen aan het inregelen. Maar we kunnen weer gebruikmaken van de interruptiemicrofonen en we kunnen ook weer vanachter het spreekgestoelte het woord tot elkaar richten. Dus aan die goede traditie wil ik graag weer invulling geven vanaf heden.

De MS Teams-volgers in deze vergadering – maar dat hebben ze allemaal al keurig gedaan – zijn van harte welkom, ook de mensen die de vergadering via de livestream volgen. Maar voor de mensen die MS Teams hebben: laat uw camera en uw geluid uit. Dat is de wens.

Het woord vragen of een interruptie plegen, is voor mij toch het allermakkelijkste als u even uw hand opsteekt en dan krijgt u het woord en in volgorde en vanzelfsprekend, als u een interruptie wil plegen, dan zal ik de beweging van u in de richting van het spreekgestoelte duiden als een begin van vragen om een interruptie. Dus daar probeer ik in te faciliteren.

Voelt u zich overigens verder vrij om ook deze zaal weer te verlaten op het moment dat u niet als woordvoerder aanwezig hoeft te zijn. Dat geldt ook voor mijn collega's hier achter de tafel, die hier vanmiddag even zijn om het in memoriam bij te wonen, wat ik zeer op prijs stel. Maar weet dat zij op afstand altijd weer beschikbaar zijn om het college te hulp te schieten op het moment dat dat nodig is. Maar dat geldt natuurlijk ook voor u allen.

Ik zal ook aan het eind van onze beraadslagingen proberen een prognose te geven voor het daadwerkelijke moment van de stemmingen over de amendementen en de moties en over het voorstel, zodat ieder op tijd weer in de statenzaal kan zijn om met die stemmingen mee te doen. De stemmingen gebeuren overigens nog wel op de oorspronkelijke wijze, omdat het digitale stelsysteem nog niet werkt. Maar goed, in zo'n volle zaal gaat het ook weer iets makkelijker dan digitaal.

Dat zijn, denk ik – ik kijk even naar de griffier – de mededelingen die ik vooraf moest doen.

2.

SV Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07)

(verwijzing naar het statenvoorstel en de onderliggende stukken)

De **VOORZITTER**: Vanuit de commissiebehandeling is ervoor gekozen dat een normaal debat te laten zijn. Dus dat betekent dat uw Staten daar in twee termijnen met elkaar over discussieert en dat het college ook de gelegenheid heeft om in twee termijnen uw vragen te beantwoorden. Voor uw informatie is het spreektijdenoverzicht van de woordvoerders, wat bij een normaal debat hoort, bijgevoegd, maar ik herinner mij nog goed de afspraak die we aan het begin van deze vergadering – die was natuurlijk niet vanmiddag, maar toen we de officiële Statenvergadering hebben geopend – hebben afgesproken dat we de spreektijd die vergadering niet zouden bijhouden. Dat wil ik ook voor dit debat doen in de hoop en in de verwachting dat u wel bij uw inbreng goed let op de omvang daarvan in relatie tot dat dit een normaal debat is. Maar we gaan het dus niet scherp bijhouden, ook weer in de hoop en de verwachting dat we aan het eind van deze middag alles hebben kunnen zeggen wat we wilden zeggen en tot stemming kunnen overgaan.

Goed, dat allemaal gezegd hebbende, ga ik een aanvang maken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De **VOORZITTER**: Een goed voorbeeld: altijd het pasje meenemen als u naar de interruptiemicrofoon gaat of naar het spreekgestoelte.

De heer **BART**: Ja, ik had net al even geïnformeerd. Dus dat scheelt dan weer inderdaad. En ik dacht nog, nu kan ik beginnen met een mooie alinea over hoe het leuk het is om weer een voltallig college toe te spreken, maar die eer is mij helaas niet gegund. Dus dan duiken we maar meteen het onderwerp in.

Voorzitter, wat ons betreft had deze bespreking echt ook al een tijdje eerder gekund, maar als het de wens van de Staten is om deze behandeling als een verlaat verjaardagscadeau aan deze gedeputeerde te doen – want hij was gisteren jarig – dan zijn we bij GroenLinks natuurlijk altijd bereid tot een compromis. We zijn inmiddels al een tijd bezig met de voorbereidingen van deze RES 1.0, dus veel is ook al gezegd. Voor GroenLinks blijven de belangrijkste uitgangspunten hetzelfde: we moeten tempo maken met de energietransitie; we moeten energie besparen waar mogelijk; en die transitie moet eerlijk en inclusief verlopen. Als provincie hebben we in de Omgevingsvisie ook al duidelijke randvoorwaarden gesteld voor waar die duurzame opwek dan wel of niet kan en hoe we dat kunnen doen met aandacht voor inpassing in het landschap en de gezondheid van mens en natuur. Volgens mij, zijn die uitgangspunten ook terug te zien in deze RES. We weten dat de vraag naar duurzame opwek alleen nog maar gaat toenemen, zeker nu zelfs bij grote bedrijven als Tata Steel inmiddels het kwartje is gevallen dat verduurzaming nu nodig is, niet alleen voor het klimaat van vandaag en morgen, maar ook voor een schonere lucht. Die luchtvervuiling en uitstoot kost Europa van alleen de industrie eigenlijk al meer dan 275 miljard euro per jaar, de economie en zo. Aan menselijk leed, wat we kunnen voorkomen met een transitie naar duurzame energie, naar duurzame industrie en naar duurzame mobiliteit, kunnen we dit gewoon beter doen. Laten we niet vergeten dat die RES onderdeel is van een breder klimaatakkoord, waarin ook die andere sectoren hun best moeten doen om zo snel mogelijk te verduurzamen. Daar kom ik zo nog even op terug.

Die 1,8 terawattuur, die de RES U16 wil opwekken als doelstelling, is wat ons betreft een goed begin voor deze provincie. Gemeenten, provincie en waterschappen zullen met zijn allen de schouders eronder moeten zetten om deze ambitie nu ook waar te maken, maar mogelijk is het zeker. Er is genoeg ruimte in onze provincie om die opwek op een zorgvuldige manier in te passen. En het biedt kansen voor onze inwoners om mee te doen, waarmee elke Utrechter deeleigenaar kan worden, waarmee inkomsten gegenereerd kunnen worden, die we juist ook kunnen investeren in bijvoorbeeld gebiedsgebieden of in lokale voorzieningen verbeteren of lokale voorzieningen op zijn minst open houden of gewoon een lagere energierekening.

We hadden deze bespreking, wat ons betreft, dus ook al eerder kunnen doen, maar nu we wat later in de ronde van besluitvorming zitten, hebben we inmiddels gezien dat in vrijwel alle raden, die hem behandeld hebben, de RES is aangenomen. Daarbij zijn ook een aantal moties en amendementen aangenomen. Daardoor vragen we ons af of met wat er nu ligt de doelstelling, die al die deelnemende partijen met elkaar hebben afgesproken, binnen bereik ligt met de huidige plannen, zowel qua hoogte van opwek die mogelijk is binnen de nu aangewezen zoekgebieden, als qua netanalyse. Met name bouwblok drie en vier in deze RES kennen natuurlijk nogal wat onzekerheden. Om die wat beter in beeld te krijgen, dienen we graag een motie van D66 mede in, zodat we daar op korte termijn helderheid over kunnen krijgen. De toelichting daarvan laat ik verder aan mijn collega.

Voorzitter, dan het gedeelte van de RES over duurzame warmtevoorziening. We hebben allemaal gezien dat de gasprijzen, en daarmee de elektriciteitsprijzen, de afgelopen tijd snel zijn toegenomen. Dat brengt alleen nog maar meer urgentie voor de warmtetransitie en voor het ondersteunen van mensen die nu in energiearmoede leven. Het verandert ook het rendement op isolatie en besparing en de businesscase die daarbij hoort. Gelukkig zien we ook landelijk meer aandacht daarvoor nu met een nationaal isolatieprogramma. Ook

vandaag staat er daar in de Tweede Kamer een debat over op de agenda, met extra aandacht voor de kwetsbaren in onze samenleving. Op pagina 46 van deze RES staat dat ongeveer de helft van de warmtevraag in deze regio kan worden ingevuld met middentemperatuur warmte, maar alleen na isolatie van gebouwen. Dus is het mogelijk om nog te versnellen in de uitvoering van het Programma Inclusieve Energietransitie? Kunnen we richting de volgende stappen in het RES-proces gemeenten stimuleren om ook een gezamenlijke ambitie op te nemen in de RES U16 over een inclusieve energietransitie op dit vlak? Dat missen we nog een klein beetje in de uitwerking van deze tekst. Ook was recent te lezen in het financieel dagblad dat gelukkig de meeste gemeenten op schema liggen om voor 2021, het einde daarvan, hun Transitievisie Warmte vast te stellen. Geldt dat ook voor de gemeenten in de U16? Heeft de provincie zicht op de vorderingen? En gaat het goed met de ondersteuning? Waar deze Staten via een motie van de ChristenUnie ook eerder al om heeft gevraagd. Het vraagt ook om voldoende personeel, gekwalificeerd personeel, bij gemeenten om die visies vorm te geven. Zijn die er voldoende? Datzelfde geldt voor de eerdere thema's die ik al noemde: de installatie van duurzame opwek en isolatie. We zien gelukkig dat het college die link ook zelf al legt in de Utrecht Talent Alliantie, want zonder geschikt personeel kunnen we geen transitie hebben. Ook op deze manier kan de RES bijdragen aan een gezonde economie gericht op brede welvaart in deze regio.

Dan tot slot. De Partij voor de Dieren zegt altijd: de duurzaamste energie is die energie die je niet gebruikt. Dus een beetje vrij naar de Partij voor de Dieren: de meest duurzame CO₂-uitstoot is het niet hebben van die uitstoot. De woningbouwopgave is verantwoordelijk voor een enorme uitstoot. Door die biobased te doen, slaan we CO₂ op en verdringen we uitstoot uit beton, staal, et cetera. In deze collegeperiode moeten er in totaal zo'n veertigduizend woningen bij komen in Utrecht. Dat is gelijk aan vijftien jaar lang tweeënhalf megaton CO₂-opslag per jaar als je dit met biobased materialen doet. Staat het ook op de radar bij gemeenten in relatie tot hun uitstoot en hun woningbouwambitie hoeveel je hiermee kan besparen? Wordt daar ook over gesproken in het RES-verband? Ook als het gaat om isolatie, dan scoren natuurlijke materialen als vlaswol, houtvezel, hennep, veel beter dan fossiele isolatiematerialen. Is daar ook aandacht voor bij onze ambities voor energiebesparing en isolatie? En hoe langer we wachten met het covenant duurzaam bouwen, hoe meer uitstoot uiteindelijk voorkomen had kunnen worden als we eerder die omslag maken. Laten we ons niet blind staren op alleen elektriciteitsopwek of warmte, maar ook op de impact die andere sectoren hebben op onze uitstoot. Ik voel me daarbij overigens een beetje als Cato, want overigens ben ik van mening dat alle woningen biobased moeten worden en dat herhaal ik hier in elke vergadering. Ik ben bang dat u nog vaak van me zult moeten aanhoren, want volgens mij is dat gewoon een enorm belangrijke stap die we moeten zetten, zowel voor woningbouw, als voor de energietransitie.

Voorzitter, we zijn blij dat nu ook de derde RES in onze provincie vastgesteld kan worden. Als GroenLinks steunen we die volmondig. Dus wat ons betreft: geen tijd te verliezen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, zonnepanelen en windmolens zijn voorlopig niet biobased, heb ik de indruk, maar ik wilde u eigenlijk bevragen over de kosten, want u wilt het betaalbaar houden. Maar er zijn – TNO berekende – 550.000 huishoudens – dat zijn, zeg, een miljoen mensen – die de rekening nu al niet kunnen betalen. Dat gaat verdubbelen met de stijgingen die eraan zitten te komen – 500 euro per jaar – om je huis te verwarmen in een welvarend land als Nederland. Voelt GroenLinks enige verantwoordelijkheid voor de kosten van de energierekening van al die mensen die het niet meer kunnen betalen?

Het is een mooie vraag die de heer Dercksen hier altijd aan GroenLinks stelt. Ik waardeer het wel dat de heer Dercksen nog steeds in de overtuiging is dat GroenLinks in de afgelopen dertig jaar aan de knoppen heeft gedraaid in Den Haag, maar dat is helaas

niet het geval. Natuurlijk voelen wij ook die verantwoordelijkheid, dat op het moment dat we die energietransitie ingaan, dat die inclusief moet zijn en dat we daarbij aandacht hebben voor die mensen die nu hun rekening niet kunnen betalen. Het is echt schokkend hoe erg die prijs nu omhoog gaat, maar eigenlijk komt dat met name omdat we zo langzaam zijn met die transitie. Als je kijkt naar die stijgende gasprijzen nu, dat komt deels omdat Poetin ook gewoon de kraan dichtdraait, omdat hij weet dat hij daarmee Europa nog verder in de problemen brengt, omdat ze ons daar- Het laat eigenlijk alleen maar zien hoe afhankelijk wij zijn van of in Groningen mensen verder in de problemen brengen of van Rusland, die ons daarmee kan manipuleren, alleen maar om onze huizen te verwarmen. Juist door een duurzame transitie te maken, dus te zorgen dat we hier opwek hebben, door te zorgen dat we niet afhankelijk zijn van een gasstroom uit een land met enorm veel risico's, zorgen we ervoor dat we die rekening uiteindelijk ook betaalbaarder kunnen houden en meer zekerheid kunnen bieden aan mensen. Dus ja, die verantwoordelijkheid voelen we, maar daar moeten we nu actie op ondernemen. Anders gaat die alleen nog maar toenemen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik vroeg of hij verantwoordelijkheid voelde voor de kosten die zo hoog zijn, voor de huishoudens die het allemaal niet meer kunnen betalen. Zo zagen we gisteren weer een bulkcarrier vanuit Estland naar Nederland komen met biomassa. U kunt toch niet zeggen dat u tegen al die windmolens heeft gestemd in de Tweede Kamer. U heeft zelfs de Klimaatwet aangenomen, dus de vraag is gerechtvaardigd: voelt u zich verantwoordelijk voor de kosten? En u komt met een heel verhaal over Poetin en weet ik het allemaal. We hebben zelf de gaskraan dichtgedraaid. Als we goedkoop gas uit de Noordzee kunnen halen waar niemand last van heeft, dan is GroenLinks daar ook tegen. Dus de vraag is nog een keer: voelt u zich verantwoordelijk voor de hoge energierekening voor de huishoudens en met name die, die het niet kunnen betalen.

Het is altijd lastig om te kiezen waar ik dan op reageer bij een vraag van de heer Dercksen, want er zitten al zoveel foute aannames in, voordat hij bij de vraag komt, dat ik me dan afvraag: welke moet ik er eerst uitpakken? Bijvoorbeeld het issue over gas uit de Waddenzee halen. Daar hebben wel degelijk mensen last van, anders zouden daar ook geen protesten zijn. De natuur heeft daar last van: wadden vallen droog. Als je kijkt naar een economie gerichte brede welvaart geeft dat enorm veel overlast. En ja, wij voelen die verantwoordelijkheid ook. Daarom komen we bijvoorbeeld in de Tweede Kamer met een Nationaal Isolatieprogramma, juist om voor die armere inkomens te zorgen dat de rekening betaalbaar blijft. En ook hier in de provincie zetten we ons juist daarvoor in. Daarom zijn we blij met een Programma Inclusieve Energietransitie. Dus ja, die verantwoordelijkheid voelen we en die nemen we.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Goedemiddag voorzitter en anderen, je zou er zenuwachtig van worden om hier weer te staan. En alsnog gefeliciteerd aan de gedeputeerde, heb ik net gehoord. Maar daar gingen we het niet over hebben, denk ik.

Ik dacht het overzichtelijk te kunnen houden nu het weer over de RES gaat, vandaag de U16, het statenvoorstel wat gelijk is gebleven. Met als aanvulling ons amendement om PS te consulteren bij een afweging voor provinciale inpassing van windmolens of zonnevelden. Met welk amendement wij heel blij waren, dat dat de vorige keer is aangenomen en ook nu terugkomt in het statenvoorstel. Dank daarvoor.

Ik denk dat veel collega-woordvoerders zullen inleiden met het belang van het klimaat en onze bijdrage aan een betere wereld. Dat laat ik verder graag aan hen, want de VVD is vanzelfsprekend ook voor een degelijke bijdrage aan een betere wereld.

Mijn betoog richt zich op het volgende. De VVD kan het bod van de RES steunen voor zover de gemeenten van de U16 dit steunen. Zij gaan immers over hun grondgebied. We vinden het wel een dissonant dat nog negen van de zestien gemeenten hier hun raad over moeten laten besluiten. Maar afijn, zo is dat gelopen. Het is duidelijk dat de steun varieert door deze gemeenten en daarmee kan de haalbaarheid van het bod spannend. We maken ons zorgen over de ruimtelijke kwaliteit en de netcapaciteit.

Tot slot vindt de VVD dat de provincie haar taak om voor leveringszekerheid van de elektriciteit te zorgen heel serieus moet nemen. Daarmee pleiten we voor de introductie van meer opties dan zon en wind in onze provincie: ruimtelijk of financieel of dat wat mogelijk is.

We zien dat ook deze RES U16 een aantal mooie zaken in initiatieven oplevert. Daar zijn we blij mee. De gemeenten zijn begeistert om bij te dragen aan de energietransitie en doen veel moeite om locaties te vinden, met draagvlak. Het RES-proces is ingezet als een bottom-up. Ons liberale standpunt is dan ook altijd geweest om de gemeenten te volgen in hun oordeel over waar wel of niet grootschalige wind en zon kan worden opgewekt met draagvlak als basis. Dit blijven we herhalen, omdat het anderszijds een potentiële splijtzwam is in onze provincie welke locaties worden ingezet. Daarmee vormt het ook een bedreiging voor het RES-proces.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M91 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Proces hoe verder.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 6 oktober 2021, ter behandeling van Statenvoorstel Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07).

Constateernde dat:

- Er een bottom up proces plaatsvindt van 16 gemeenten om de RES U16 inhoud te geven;
- Dat een aantal van deze gemeenten moties en/of amendementen hebben ingediend bij de vaststelling van de RES U16 1.0;
- Dat onze Staten hier tevens een besluit over moeten nemen en wel vandaag;
- Dat er nog een paar gemeenten zijn die op dit moment nog geen raadsvergadering over de RES U16 hebben gehad dus niet duidelijk is of daar nog meer moties en/of amendementen uitkomen.

Overwegende dat:

- Het voor onze Staten niet helder is hoe moties en amendementen gewogen worden in dit proces en hoe daarmee deze democratische besluiten worden geborgd;
- Er behoefte is aan helderheid ten aanzien van de inhoud, de consequenties en het proces over de invloed van deze moties en amendementen voor het verdere proces;

Verzoeken het college van GS:

- Binnen nu en een redelijke termijn in een helder proces te beschrijven hoe en wanneer moties en amendementen van gemeenten, waterschappen en provinciale staten vorm krijgen en hoe deze vervolgens bestuurlijk worden uitgevoerd.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Een tweede belangrijke vraag van de VVD is hoe we weten dat de gemeenten die hun best doen om het bod van 1,8 terawattuur te voldoen niet meer van de opgave op hun bordje krijgen, omdat anderen gemeenten zich bijvoorbeeld terugtrekken uit het bod. Hier zouden wij graag een toezegging van de gedeputeerde op willen.

We roepen GS verder op om de gemeenten te steunen bij het maken van de ruimtelijke, themagerichte uitnodigingskaders waar draagvlak een rol speelt en dienen daar een motie over in: Zet de gemeenten in hun kracht.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M90 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Zet gemeenten in hun kracht bij uitvoering RES.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 6 oktober 2021, ter behandeling van Statenvoorstel Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07).

Constaterende dat:

- De Provincie Utrecht zich heeft gecommitteerd aan de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs en het klimaatakkoord van het Rijk;
- De Provincie Utrecht een rol heeft in de RES U16 als partner in de uitvoering;
- Gemeenten op verschillende manieren invulling geven aan de opgave;
- Niet iedere gemeente, bij het formuleren van het bod, de inwoners heeft betrokken;
- Gemeenten, ingevolge de RES-systematiek, zelf richting geven aan de locaties voor grootschalige opwek wind en zon
- Veel gemeenten hier nog geen gebruik van hebben gemaakt;

Overwegende dat:

- Het opstellen van een themagericht ruimtelijke kader bij uitstek een belangrijke rol is voor gemeenten waarbij ze draagvlak van hun inwoners vooropstellen;
- We daarom pleiten om gemeenten en bewoners in hun kracht te zetten als het gaat om hun uitvoering van de Energie Transitie;
- Dit gezien de huidige druk op het gemeentelijk apparaat weinig tijd en ruimte voor is;
- GS hiertoe gemeenten kan ondersteunen, bijvoorbeeld door mee te denken over een ruimtelijk kader met een goed participatieproces zodat er draagvlak ontstaat voor de locaties;

Verzoeken het college van GS:

- Gemeenten ondersteuning te bieden, zodat zij de verantwoordelijkheid kunnen nemen tot het participatief opstellen van een ruimtelijk kader.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan de vele moties en amendementen. De heer Bart had het er ook al net over. Montfoort is tegen. Andere gemeenten willen mee, maar komen met enkel zon. Wind valt af. Windturbines op de grens geven veel zorgen bij gemeenten. De een plaatst ze op de grens, de ander dient een motie in om hem daar weg te halen. En dan moeten er nog negen gemeenten volgen. Hoe ziet Gedeputeerde Staten dit proces voor zich, waarbij de democratische besluitvorming – de moties en amendementen van de raden en van de waterschappen – een voorwaarde is? Onze vraag is of de gedeputeerde dit proces in een memo kan vatten, waarbij helder wordt of dit proces gedragen wordt door alle bij de RES aangeslotenen.

We hechten zeer aan de ruimtelijke, Utrechtse kwaliteit. We voorkomen bij voorkeur een potentieel aan hagelslag-windparken en kruimel-zonnevelden, om in die vocabulaire te blijven. Maar eigenlijk vinden we het allerbelangrijkst: we willen graag echt iets doen voor onze provincie. We willen minder CO₂-uitstoot en we hebben de provinciale taak voor de leveringszekerheid, zoals benoemd. In het statenvoorstel wordt letterlijk gememoreerd dat er geen uitstel of afstel mogelijk is om dit voor elkaar te krijgen. De VVD vindt ook dat we meer kunnen doen. We zijn blij met de stappen om samen met het rijk kritisch te kijken naar de robuuste en kosteneffectieve manier van het aanleggen van extra ondergrondse infra. We volgen met belangstelling de provinciale taak om pilots van geothermie en warmtenetten te ondersteunen. GS zegt toe beter te kijken hoe ze haar regierol op de grensgebieden kan oppakken en om echte participatie te laten plaatsvinden. In dit kader dienen we dan ook graag de motie van D66, GroenLinks en de Partij voor de Dieren mee in, die over deze ondergrondse infra gaat en over het inzichtelijk maken van de kosten daarbij. Maar wij denken dat er meer kan en meer moet. Niet afdwingen van het plaatsen van windmolens, maar een zichtbare bijdrage aan innovatie – bijvoorbeeld door hier zelf de regie op te pakken – zodat zoiets als het afblazen door warmtebron niet meer voorkomt, door het inrichten van een kenniscentrum door budget te reserveren voor innovatie en investeringen hierin te doen, via samenwerkingen, participatie of als garantiefonds. Is het college bereid hiertoe een onderzoek te doen om met concrete voorstellen te komen? De zaken die ik benoemd heb, dat zijn ideeën, denkrichtingen. Verder zouden wij graag een heldere lobby richting Den Haag willen vanuit onze provincie om kernenergie een plaats te geven in het vervolgproces. Kernenergie wordt binnenkort Europees opgenomen in de lijst van groene investeringen. Kan de gedeputeerde zijn medewerking aan deze lobby toezeggen? Bijvoorbeeld via het IPO. Wij begrijpen dat er geen kerncentrale gebouwd wordt voor 2030 en dat het nu niet in de RES staat, maar we vinden het wel degelijk onze provinciale verantwoordelijkheid om na te denken over de periode na 2030. Het enkel verwijzen naar het rijk of opmerkingen als 'het is te duur' of 'we hebben in Utrecht geen plaats' zijn gewoon niet meer in lijn met het echt willen oplossen van deze CO₂-uitstoot. Daarvoor is het probleem te urgent en de opgave te groot. Wat kan er wel punt nl. Die heeft u vaker gehoord en die houden we vast.

Tot slot. De VVD ziet dat het RES-proces een aantal mooie zaken oplevert, maar dat het bod dat er nu ligt waarschijnlijk niet gestand wordt gedaan in de praktijk buiten gezien alle moties en amendementen. Willen wij wachten tot 2025 om dat te constateren? Of willen we naast het huidige proces tegelijkertijd stappen gaan nemen om echte oplossingen te bereiken? De VVD weet wat zij wil.

De heer **DERCKSEN**: Ik denk dat ik het kaartje er maar in laat zitten hier. Dat scheelt een hoop gedoe. Ik ben eigenlijk een beetje blijven hangen bij uw eerste zinnen over een betere wereld. Ik vroeg mij af of zeventienduizendste graad voor duizend miljard euro een betere wereld is. Mensen die de energierekening niet kunnen betalen, is dat een betere wereld? Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd, vervallen miljoenen mensen in armoede door het Parijsakkoord. Is een windmolen in je tuin een betere wereld? Is een zonneakker in je tuin een betere wereld? Terwijl de

CO₂-uitstoot in China door het dak gaat. Over welke betere wereld heeft u het eigenlijk?

Ja, het is altijd even afwachten wat de vraag is bij de heer Dercksen. Maar de vraag gaat, denk ik, kort samengevat over een betere wereld. Ik vind wel degelijk dat een betere wereld is: eentje met minder CO₂-uitstoot. Wat ook steeds duidelijker blijkt toch uit de wetenschap is dat het wel degelijk ook invloed heeft op het klimaat. Fijnstof, het maakt niet uit. Het kan gewoon beter dan het nu gaat. En we hebben afspraken gemaakt om de gaskraan dicht te draaien. Dus ja, we moeten vooruit en we gaan niet achteruit, hoop ik.

De heer **DERCKSEN**: Die totale gekte over die CO₂, ik zal daar straks nog wel even wat over zeggen. Er gaan per dag vijfhonderdduizend vaten olie meer de lucht in in Azië, vanwege de hoge gas- en kolenprijs. En dan gaan wij windmolens neerzetten. Met welke idiotie zijn wij bevangen intussen? Waarom doen de feiten er gewoon niet meer toe? De temperatuur stijgt niet. Ik heb straks een hele rits bewijzen dat het klimaat zich nauwelijks-

De **VOORZITTER**: Ik doe het niet, maar uw geluid ging uit. Misschien staat de spreektijd op uw kaartje geprint. Dat zou kunnen.

De heer **DERCKSEN**: Er zit gewoon een tijd op natuurlijk, op mijn kaartje. Ja. Dus ja- Ja, ik kan mijn vraag herhalen. Maar de welvaart die wij weggooien, als land, is zo enorm groot. En wat we niet doen en wat we allemaal verwaarlozen aan veiligheid, aan defensie. Nou, you name it. We hebben geen woningen. En we gaan duizend miljard steken in een beetje minder CO₂.

De **VOORZITTER**: Het is niet echt een nadere vraag, maar u bent het duidelijk niet eens met het antwoord van mevrouw Van Ulzen. Mevrouw Van Ulzen mag daar nog op reageren en dan ga ik over naar de volgende spreker.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, ik heb al eerder met de heer Dercksen gedeeld dat het in ieder geval mijn persoonlijke overtuiging is dat je niet niks kan doen. Het is net als met kinderen opvoeden, zei ik toen, volgens mij: je weet dat het eigenlijk grotendeels al in de sterren staat, maar de paar procent die je wel kunt doen, die heb je gewoon op je verantwoordelijkheid te doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Nog bedankt voor alle felicitaties, bloemen en kaartjes voor de geboorte van mijn zoon.

We zijn hier vandaag om de RES U16 te bespreken. Er is al veel over gezegd in de afgelopen weken, maanden, jaren. Dus daarom zullen we het kort houden. We kunnen wel weer hetzelfde verhaal gaan aanhalen over hoe landschapsvervuilend windturbines zijn, hoeveel afval er wel niet vanaf komt van de veelal niet te recyclen zonnepanelen of de bladen van windturbines, die ook nog eens grotendeels gevuld met balsahout uit Zuid-Amerika, waar hele CO₂-vretende bossen worden omgehakt. Of over het draagvlak. Of, zoals we bij de NPRS zeiden dat er misschien beter gesproken kan worden over of er voldoende acceptatie is. Of dat het verbranden van bomen in biomassa-ovens wordt gezien als een transitiebron, omdat op papier namelijk een boom net zo snel groeit als dat die verbrandt. Of over de mondiale impact van deze RES'en. Of over dat kernenergie waarschijnlijk wel de toekomst is, omdat het bijna geen CO₂ uitstoot en de leveringszekerheid, ook als het donker en windstil is. De vierkante meterverhouding die als sneeuw voor de zon verdwijnt, vergelijk ik met zon en wind. Of over de participatiekosten

of over het participatieproces met betrekking tot de zichtbaarheid van wat de plannen zijn of over de kosten die deze energietransitie met zich meebrengt. En dat in de tijd dat het woord 'energiearmoede' nog nooit zo vaak is opgeschreven of over de tong is gerold. Mensen trekken letterlijk een extra trui aan en zetten de kachel uit, omdat als ze de kachel aanzetten ze hun energierekening zien wegbranden.

Voorzitter, dit heeft u allemaal al meerdere malen gehoord van JA21. Daarom willen wij het vandaag hebben over een onderwerp – hoe kan het ook anders – die ook al regelmatig voorbij gekomen is. Namelijk, de ruimte die windturbines, maar ook zonnepanelen, in beslag nemen. Ruimte, die wellicht bestemd kan worden voor het bouwen van woningen. Utrecht heeft een tekort aan woningen en wellicht ook een tekort aan ruimte voor deze woningen. Maar, als er alleen al in de U16 ruimte is voor de mogelijke plaatsing van ongeveer 25 windturbines en bijna achthonderd hectare aan zonnepanelen – oftewel, rond de vijftienhonderd voetbalvelden – is er dan ook geen ruimte voor woningen? Voorzitter, wij willen de gedeputeerde dan ook vragen om nog eens goed te kijken naar de zoekgebieden van de RES'en met betrekking tot de ruimte voor de mogelijke locaties voor de bouw van woningen. Om maar eens te noemen: bijvoorbeeld Rijnenburg. Daarnaast, voorzitter, blijkt uit een brief van de staatssecretaris Economische Zaken en Klimaat dat het kabinet ervanuit gaat – en waarschijnlijk wel terecht – dat kernenergie op de Europese lijst van duurzame technieken gaat komen en daarmee in aanmerking zou komen voor de groene financiering: de zogeheten taxonomie. Daarom komt JA21 dan ook met een motie dat de provincie Utrecht zich conformeert aan de toekomstige wijzigingen in de taxonomie groene energie. Wat gebeurt er als dit dan toch groen wordt bestempeld? Hoe kijkt de gedeputeerde daartegenaan? Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M92 van het lid Fiscalini (JA21) inzake Utrecht volgt officiële taxonomie groene energie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 6 oktober 2021, ter behandeling van Statenvoorstel Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07).

Constaterende dat:

- Dat de huidige energiecrisis in Europa aantoont hoe ingewikkeld het is om van fossiele energie af te komen;
- Dat als gevolg hiervan alleen al dit jaar kolencentrales in Nederland al bijna 50% meer stroom hebben opgewekt;
- Dat het ministerie van EZK een scenariostudie is gestart die onderzoekt hoe kernenergie kan worden ingepast in de Nederlandse energiemix tussen 2030 en 2050.

Overwegende dat:

- Dat er momenteel een belangrijke discussie in de EU loopt met als inzet het toevoegen van nucleaire energie aan de taxonomie van groene energie;
- Dat Nederland zich conformeert aan deze taxonomie;
- Dat recent de emissiereductiedoelen van broeikasgassen in EU-verband verhoogd zijn van 49% naar 55% hetgeen het emissietarget extra uitdaagt;

Verzoeken het college van GS:

- Dat de provincie Utrecht zich conformeert aan toekomstige wijzigingen in de taxonomie groene energie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BART**: Ik dacht, ik laat de heer Fiscalini even uitpraten, want hij had het net over energiearmoede. Een belangrijk thema. Dat was net ook al even onderwerp. Hij zegt daarbij, ja, dat is een zorgwekkende problematiek. Dus ik denk, nou, dan komt hij vast ook wel met voorstellen waarin die problematiek dan aangepakt wordt in ieder geval, zoals bijvoorbeeld de provincie komt met een Programma Inclusieve Energietransitie met een Nationaal isolatieprogramma waar verschillende partijen mee komen, waaronder ook het CDA bijvoorbeeld. Maar daar hoor ik eigenlijk niets over. Als u dat zo'n groot probleem vindt, waarom steunt u dan niet die voorstellen ook vanuit de provincie om bijvoorbeeld huishoudens met een laag inkomen juist te helpen om te kunnen isoleren, zodat ze juist een lagere energierekening krijgen?

De heer **FISCALINI**: Omdat wij denken dat met het bouwen van windturbines en de aanleg van zonneparken gigantisch veel meer kosten met zich mee gaat brengen, dat het uiteindelijk de kostenprijs gaat drukken, waardoor mensen hun energierekening nog hoger zal gaan worden. Er is op dit moment ook geen zichtbaarheid over de kosten die gaan komen.

De heer **BART**: Nee, dat was nog steeds geen oplossing voor de problematiek. Sterker nog, door juist minder voorstander te zijn van dit soort plannen, waarbij we duurzaam opwekken, waarbij we duurzame warmte zoeken, maakt u de problematiek voor mensen alleen nog maar groter. Dus als u echt zo begaan bent met mensen met een lager inkomen in deze provincie, dan verwacht ik dat u voortaan ook die plannen voor het helpen bij isolatie, het helpen bij zon op dak plaatsen, het helpen van mensen eigenaar laten worden van lokale energieprojecten, dat u daarbij de provincie dan ook steunt als u echt vindt dat die groep geholpen moet worden.

Wij zijn ook helemaal niet tegen het plaatsen van zon op dak. Daar zijn wij ook groot voorstander van. Daar hebben we ook moties samen mede-ingediend.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Goedemiddag, voorzitter, en anderen in deze zaal en daarbuiten. Voor ons ligt de RES U16 voor ter besluitvorming. Een strategische verkenning met een hoger doel. Ik zal het dan noemen: de aarde leefbaar houden, bewaren en doorgeven. Vanuit het CDA steunen we dit doel vanuit de kernwaarde rentmeesterschap van hetgeen ons is toevertrouwd. Wij voelen de urgentie om ons hiervoor in te zetten, zoals ook hier breed gedeeld wordt. De tweede waarde die ik wil noemen, is de gespreide verantwoordelijkheid, want Provinciale Staten heeft mede met de steun van het CDA deze vergadering een tijdje uitgesteld om het proces in de gemeenten zijn beloop te laten krijgen. Volgens ons, moeten er nog vier gemeenten van de zestien besluiten, maar dat terzijde. Hetgeen in ieder geval de zorgvuldigheid van het proces ten goede komt. Binnen deze strategische verkenning leveren de leden allemaal een bijdrage. Vandaar 'gespreide verantwoordelijkheid'.

Het CDA vraagt aandacht voor een aantal zaken. Die heb ik wellicht ook al eens eerder genoemd, maar ik vind het relevant om ze ook nu te noemen. We vragen aandacht voor de kwaliteit van natuur en landschap, in het bijzonder het behoud van het

karacteristieke, open weidegebied, de Natura 2000- en stiltegebieden en aangrenzende landschappen. In de analyse van het rapport Energielandschappen, dat als bijlage aan deze RES is toegevoegd, wordt specifiek geconstateerd dat dit landschap zorgt voor de beleving van rust en stilte. Die is in dit gebied groot. Vanuit eigen ervaring kan ik dat overigens van harte onderschrijven. Het CDA pleit ervoor om dit te beschermen en te bewaren vanuit het goede rentmeesterschap en de kwaliteiten van dit landschap te behouden en te versterken. Daarin past wellicht niet helemaal het uitgangspunt, dat in deze RES wordt genoemd, namelijk dat windturbines in lijnopstelling langs de weteringen in het veenweidegebied komen. Dat staat op pagina 36. Kan de gedeputeerde misschien uitleggen hoe dat bedoeld is en onze zorg wegnemen dat het hier niet gaat om de sloten die haaks op de hoofdinfrastructuur staan en middendoor het open weidelandschap heen lopen?

Het tweede wat ik graag wel noemen, is de balans tussen stad en buitengebied in deze RES en dan met name als we even kijken naar de inzet van windenergie. We vinden het van belang dat er oog is voor de verdeling van windenergie tussen stad en buitengebied. We vragen aan GS om zich hier actief voor in te zetten vanuit haar rol, voor zover mogelijk.

Het CDA vindt het belangrijk dat de energietransitie gerealiseerd wordt met normering die de gezondheid van inwoners borgt, waaronder effecten voor geluid. We vragen nadrukkelijk aandacht te besteden aan de gezondheidseffecten in de vervolgbesluitvorming en kaderstelling onder verwijzing naar onder andere de meest recente RIVM-rapportage. Kan GS hiervoor misschien een toezegging doen?

Zoals ook bij eerdere RES'en vraagt het CDA aandacht voor lokaal draagvlak en oog voor de inbreng van jeugd. Zo is de RES ook bedoeld: van onderop. We vragen de gedeputeerde hoe de provincie hierop stuurt. Wij zijn voornemens een motie van deze strekking weer in te brengen. Niet omdat we niet geloven dat GS zich daar volledig voor zal inzetten, maar ook om PS een signaal te geven dat we dit toen en ook nu nog steeds heel erg belangrijk vinden. We willen dat dus ook onder de aandacht brengen.

We zijn blij met creatieve, lokale initiatieven, bijvoorbeeld het zonnelint waarbij verschillende gemeenten samenwerken aan zo'n duurzaam initiatief, maar ook als we kijken naar energiebesparing en aandacht voor opslag van energie. Dat is iets wat ook nog wel wat onderbelicht is. Daarbij wil ik er ook wel voor pleiten om dat kleinschalige zon op dak mee te nemen in de RES. We horen ook heel graag hoe de gedeputeerde daartegenover staat.

Tot slot. Het CDA is verheugd dat de warmtetransitie, die ook nodig is, voortgang vindt en burgers nauw betrokken worden. Voor een huiseigenaar kan zo'n warmtetransitie een dure opgave zijn. We vinden het van belang en ook goed dat we zien dat het in deze RES ook aandacht krijgt in de samenwerking met bijvoorbeeld woningcorporaties. We zijn er voorstander van om hen ook daarbij financieel te ondersteunen.

Daar wil ik het bij laten.

De **VOORZITTER**: Misschien één vraag van mijn kant. U zei 'ik overweeg om een motie in te dienen'. Heeft u hem daadwerkelijk ingediend?

Mevrouw **BIKKER**: Ik heb hem ook ingediend.

De **VOORZITTER**: U heeft hem ingediend. Dat is de motie over draagvlak en jeugd.
Ja.

Mevrouw **BIKKER**: Toen ik dit schreef, overwoog ik hem nog.

De **VOORZITTER**: Inmiddels is die ingediend en wordt deze in het stateninformatiesysteem opgenomen en maakt onderdeel uit van onze beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M93 van het lid Bikker (CDA) inzake Draagvlak en jeugd.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 6 oktober 2021, ter behandeling van Statenvoorstel Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07).

Overwegende dat:

- De RES'en Amersfoort, Foodvalley en U16 zijn vastgesteld;
- Partijen ervan overtuigd zijn dat draagvlak onder inwoners van evident belang is voor de uitvoering van de RES'en;

Verzoeken het college van GS:

- Zich actief in te blijven zetten om het draagvlak te vergroten en naar wegen te zoeken om hieraan uitdrukking te geven;
- Gemeenten te attenderen op de noodzaak van draagvlak en hen te ondersteunen bij het verbeteren hiervan;
- Jongeren een plaats te geven in het vervolgproces en hun (innovatieve) ideeën mee te nemen;
- In de afwegingen van besluiten aan te geven op welke wijze dit is meegewogen en vorm heeft gekregen;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: Dank voor de gelegenheid om in uw Staten het woord te mogen voeren.

Voorzitter, dat versie 1.0 van de RES U16 er ligt, is een compliment waard. De totstandkoming zal niet eenvoudig zijn geweest. En dat het toch is gelukt, geeft blijk van de urgentie die in de hele regio wordt gevoeld. Voorzitter, de gemeenten zijn nu wederom aan zet om er samen verder invulling aan te geven. Als provincie hebben we in deze fase een ander pad te bewandelen: onze verbindende positie inzetten en doen wat in onze macht ligt om de gemeenten te ondersteunen. Nu is natuurlijk de vraag: hoe kunnen we dat het beste doen; en waar ligt onze grootste meerwaarde bij de totstandkoming van de geboden 1,8 terawatt? Ik zou de gedeputeerde willen vragen wat dieper in te gaan op die vraag.

Om er alvast een concrete vorm aan te geven, dien ik heb samen met GroenLinks, de Partij voor de Dieren en de VVD de al aangekondigde motie in. Kort gezegd verzoeken we GS hierin samen met de netbeheerder een analyse op te stellen van de nieuwe situatie die is ontstaan dankzij de besluitvorming in de gemeenten. Wat is bijvoorbeeld het gevolg van de aangenomen amendementen en moties voor de totstandkoming van de doelstelling? En het resultaat van die analyse kan dan vervolgens worden aangeboden aan de U16 om het verdere proces te faciliteren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M94 van de leden Overkleeft (D66), Bart (GroenLinks) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Provincie als Verbinder.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 6 oktober 2021, ter behandeling van Statenvoorstel Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07).

Constaterende dat:

- Een overgrote meerderheid van alle U16-gemeenten de RES U16 heeft aangenomen, met als overkoepelend doel 1,8 TWh aan duurzame opwek met grootschalige zon-PV en wind te realiseren voor 2030 in de U16-regio;
- In sommige gemeenten hierbij amendementen of moties zijn aangenomen die de in de RES U16 genoemde zoekgebieden aanpassen, wat gevolgen kan hebben voor de onderbouwing van de doelstelling;
- Daarmee de eerdere haalbaarheidsanalyse wellicht aan herziening toe is;

Overwegende dat:

- De provincie in de energietransitie een belangrijke rol kan spelen als verbinder tussen gemeenten, netbeheerder en andere stakeholders;
- De provincie Utrecht bij uitstek inzicht kan bieden in de haalbaarheid van de doelstelling, zowel als het gaat om de omvang, de ruimtelijke inpassing, als de verhouding tussen duurzame opwek uit zon-PV en wind;
- De provincie net als de gemeenten de doelstelling van 1,8 TWh aan duurzame opwek in 2030 steunt, aangezien deze nodig is voor de provinciale doelstelling uit de Omgevingsvisie van 55% hernieuwbare elektriciteit in 2030 en de provincie deze gezamenlijk met de RES-partners wil bereiken;
- Een actueel inzicht of de gezamenlijke doelstelling met de huidige plannen binnen bereik is, het gesprek binnen de RES U16 verder kan helpen;

Verzoeken het college van GS:

- De RES U16 te faciliteren, door in samenwerking met de netbeheerder in 2021 een analyse te maken of met deze aanvullende besluitvorming het gezamenlijke doel van 1,8 TWh binnen bereik is voor de RES U16;
- In deze analyse aandacht te hebben voor de impact van mogelijke aanpassingen op de verhouding zon/wind en de betaalbaarheid en haalbaarheid van de voorgenomen opwek voor het elektriciteitsnet;
- Deze informatie ook te delen met Provinciale Staten;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **OVERKLEEF**: Voorzitter, er is nog een lange weg te gaan voor de U16, maar het begin is er. Het is een bemoedigend begin met een ambitieuze doelstelling. Wij steunen het statenvoorstel en kijken uit naar het vervolg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune-Koster.

Mevrouw **LEJEUNE-KOSTER**: Het is inderdaad een beetje spannend en een beetje nieuw.

De gasprijzen rijzen de pan uit en de energierekening stijgt en stijgt. Steeds meer huishoudens komen hierdoor in de problemen. We kunnen natuurlijk korter douchen, een warme trui aantrekken en hopen op een zachte winter, maar vooral moeten we het probleem bij de wortel aanpakken. Geheel over op duurzame energie, die we zelf opwekken en niet meer afhankelijk zijn van buitenlandse olieprijs. Alleen dan blijven we gezond en

de energie betaalbaar voor iedereen. Totdat het zover is, moet er oog en steun zijn voor diegenen voor wie de energierekening onbetaalbaar dreigt te worden.

'Beter laat dan nooit', dat geldt voor de hele energietransitie, maar ook voor het tot stand komen van de laatste van de drie Utrechtse RES'en en voor het moment van besluiten van Provinciale Staten. De reden dat in de U16 de deadline van 1 juni niet is gehaald, is dat de U16-gemeenten over de invulling nogal verdeeld waren. Maar goed, er ligt een bod. En het is een belangrijke stap in de goede richting. Je zou verwachten, of in elk geval hopen, dat die extra tijd is benut om stevige en concrete afspraken te maken, maar dat zien we nog niet direct terug. Er lijkt wel urgentie gevoeld te worden, maar het kost de zestien gemeenten zichtbaar veel moeite om die urgentie te vertalen naar een reëel bod, om nog maar te zwijgen van het feit dat blijkt dat niet eens alle zestien gemeenten zich achter het bod kunnen scharen. Tussen de regels van de RES is het gebrek aan samenhang en de angst voor al te harde toezeggingen voelbaar. Er lijkt meer aandacht voor een ontsnappingsclausule om onder de verplichtingen uit de RES uit te kunnen dan voor concrete plannen. Binnen de U16 hebben de Groene Hart-gemeenten IJsselstein, Lopik, Oudewater, Montfoort en Woerden gezamenlijk de Omgevingsagenda Lopikerwaard, waarmee ze willen laten zien dat het heel goed mogelijk is om samen te werken over de gemeentegrenzen heen. Ze doen dan ook een gezamenlijk bod. Helaas wordt dit bod uitgerekend door een van deze vijf – de gemeente Montfoort – afgewezen. In Montfoort zeggen ze, om met de woorden van een raadslid uit deze gemeente te spreken: val ons niet lastig, wij doen niet mee aan het Klimaatakkoord, want wij vinden windmolens niet mooi. Die combinatie van verbazing, woede en schaamte deel ik. Je zal er maar wonen. Wat denkt de gedeputeerde dat hier fout gaat? En wat betekent dit voor het vervolgproces? Waarom verloopt het proces in de U16 zo moeizaam? Zijn de verschillen tussen de gemeenten te groot? Is de participatie onvoldoende? Wat is de indruk van de gedeputeerde? En wat kunnen wij er als provincie aan doen om deze regio meer te verbinden? Hoe ervaart de gedeputeerde de samenwerking binnen de U16 ten opzichte van de twee andere energieregio's?

Wanneer je als RES U16 gezamenlijk de blik op de toekomst richt, dan zou bouwblok vier de belangrijkste moeten zijn: de continue samenwerking en de permanente zoektocht naar zoekgebieden voor duurzame energie. Die is ernstig onderbelicht en nauwelijks uitgewerkt in deze RES. Ook energiebesparing is geen verplicht onderdeel van de RES, maar toch hebben veel regio's die wel als bouwsteen opgenomen. Waarom de U16 niet? Is de gedeputeerde het met ons eens dat dit een gemiste kans is?

Ook in de U16 concurreert energietransitie met andere functies, zoals natuur, woningbouw en bedrijventerreinen. Die worden ook benoemd. Maar opvallend is dat landbouw ontbreekt, terwijl dat juist in het buitengebied van veel U16-gemeenten misschien wel de grootste concurrent van de energietransitie is. Er ligt een mooi advies van de samenwerkende PARK's van de drie Groene Hartprovincies. Dat wordt in deze RES genoemd, maar er wordt niet concreet wat mee gedaan. Dat vindt de Partij van de Arbeid een gemiste kans. De U16-gemeenten doen er goed aan om daar nog eens goed naar te kijken en er werk van te maken.

Dan verder de term '50% lokaal eigendom'. Die vinden wij nogal misleidend. De Partij van de Arbeid, en met ons veel inwoners van onze provincie, denken daarbij aan inwoners – particulieren – die direct mee profiteren doordat ze mede-eigenaar of aandeelhouder zijn van bijvoorbeeld een windmolen in de buurt.

De heer **WESTERLAKEN**: Het is niet zozeer een interruptie als meer een verhelderende vraag. Ik hoor mevrouw Lejeune zeggen dat de landbouw in het U16-gebied misschien wel de grootste concurrent is van windenergie.

Ik snap hem gewoon niet, dus ik wil hem graag even uitgelegd hebben.

Ik zei niet 'de grootste concurrent van windenergie', maar de grootste concurrent van de energietransitie, want in de RES van de U16 lezen we dat dus natuur, woningbouw

en bedrijvigheid concurreren met de energietransitie. Ik zie bij heel veel gemeenten in de U16 – de stad Utrecht is dan weer daarvan uitgesloten – maar in heel veel kleinere gemeenten, daar concurreert juist die energietransitie heel erg met de landbouw. Dan hebben we het niet alleen over windmolens, maar ook over zonnenvelden die wel degelijk vaak- Er zit heel veel spanning tussen die energietransitie en die landbouw. Ik vind het bijzonder dat dat dan niet genoemd wordt in de RES. Zo bedoel ik het.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik begin hem een beetje te begrijpen. Maar dan nog, mijn correctie even over windenergie: het gaat over de energietransitie. Ik lees ook in veel plaatsen dat er gezocht is naar mogelijkheden om die zonnenvelden wel te realiseren in het buitengebied in combinatie met andere functies voor de landbouw. Dus ik zie dat hele concurrentieverhaal niet.

Ik weet niet of concurrentie dan misschien het goede woord is, maar er zit wel degelijk spanning tussen die twee. Ik voel die wel.

De 50% lokaal eigendom, die vinden wij misleidend. De Partij van de Arbeid, en met ons veel inwoners van de provincie, denken daarbij vooral aan inwoners, particulieren, die direct meeprofiten, doordat ze mede-eigenaar of aandeelhouder zijn van bijvoorbeeld een windmolen in de buurt. Het is inmiddels duidelijk dat dit niet per se met lokaal eigendom wordt bedoeld. Lokale ontwikkelaars of gemeenten zelf vallen ook onder die 50%. Onze fractie denkt dat dat geen goede ontwikkeling is, want dat helpt niet bij de betrokkenheid en bij het draagvlak onder de inwoners. Wij willen in het vervolgtraject met de gedeputeerde in gesprek over het bijstellen van die definitie. Mijn vraag is: is daar ruimte voor?

In deze RES is veel aandacht voor zon en dan vooral voor zon op dak. Logisch, want dat heeft weinig nadelen, alleen voordelen. Maar we weten dat maximaal zon op dak zo'n 20% van onze energiebehoefte kan leveren. Het is dus maar een fractie van de oplossing. In deze RES was wind al zwaar ondervertegenwoordigd. Die balans is met de diverse amendementen en moties uit gemeenteraden nog verder doorgeslagen naar de verkeerde kant. Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen de onbalans zon/wind in deze RES? Is het bod wel realistisch? Wat betekent dit voor de investeringen in de infrastructuur? Kortom, 1,8 terawattuur duurzaam in 2030, is dat met deze RES wel realistisch?

Ondanks onze kritiek en zorgen steunen wij deze RES van harte. We zijn blij dat we stap 1.0 gaan nemen en we kijken uit naar het vervolg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Voorzitter, daar zijn we weer. Weer een debat over een Regionale Energie Strategie. Dit keer mogen we besluiten over de RES U16. Het had wat voeten in de aarde voordat deze RES er was en voordat wij als PS van mening waren dat we die ook echt konden behandelen, maar daar zijn we dan: vandaag, 6 oktober 2021, is de dag waarop, naar ik van harte hoop, we deze RES ook kunnen vaststellen. We doen dat in een roerige tijd rondom de energietransitie. Voor- en tegenstanders van grootschalige opwek uit zon en wind laten zich zien en horen. De voorstanders maken zich grote zorgen over de gevolgen van verdere opwarming van de aarde. De tegenstanders zijn niet altijd zonder deze zorgen, maar de zoekgebieden vinden zij onwenselijk en zij maken zich juist weer zorgen over de gevolgen voor natuur, gezondheid en het landschap. Overigens zijn de voorstanders dan ook weer niet zonder die zorgen. Waarmee ik maar wil zeggen dat de gepolariseerde tegenstellingen in werkelijkheid weleens een stuk kleiner zouden kunnen zijn. Ik kom namelijk maar weinig mensen tegen waar niet beide gedachten door het hoofd heen spoken. Het is daarom van het grootste belang dat er zorgvuldige afwegingen worden gemaakt over de locaties zonder daarbij het doel van de RES'en uit het oog te verliezen. Dat zal nodig zijn om de doelen uit het Klimaatakkoord te behalen. Juist daar is volgens onze fractie ook een rol weggelegd voor het regioverband waarin de 1,8 terawattuur

opwekking in 2030 voor de regio U16 is vastgesteld of voorgesteld. Onze fractie maakt zich zorgen over de rol die de regio daar nu in speelt. Tijdens de commissiebehandeling hebben we die uitgesproken. De reactie van de gedeputeerde heeft die zorgen helaas niet weggenomen. Er bestaat volgens ons een risico dat het opknippen van een wereldwijde opgave in gemeentelijke stukjes leidt tot gebrek aan eigenaarschap voor die enorme opgave. Daarmee zeggen wij niet dat de huidige systematiek nu op de schop moet, maar wel dat de regio U16 juist ook in regioverband een belangrijke rol kan spelen als schakel tussen landelijk - en lokaal niveau. We willen de gedeputeerde nogmaals aansporen om daar werk van te maken in deze RES-regio en vooral ook niet te schromen om daar provinciale ondersteuning bij aan te bieden. Onze fractie zou namelijk van harte bereid zijn om die ondersteuning aan de RES-regio's te bieden. Daarnaast heeft onze fractie natuurlijk ook aandacht en zorgpunten, die wij op hoofdlijnen hebben gedeeld bij de RES'en van de regio's Amersfoort en Foodvalley, zoals rondom een inclusieve energietransitie – waar de heer Bart het ook al over gehad heeft – de verhouding tussen opwek uit zon en wind – waar mevrouw Lejeune net ook scherp over was – en het pakken van kansen voor biodiversiteit bij zonneparken. Gelukkig gaf de gedeputeerde tijdens de commissie al aan dat hij de aangenomen moties voor die regio's ook beschouwt als oproep voor de regio U16. We zullen daarom die moties niet opnieuw indienen en verwachten dat de gedeputeerde daar voortvarend mee aan de slag gaat, ook in deze regio.

Voorzitter, de regio U16 loopt achter op de planning en de tijd van alleen maar overleggen is wel voorbij. Het wordt tijd om de zoekgebieden concreet te maken en dat ook transparant en samen met voor- en tegenstanders te doen. Wij wensen de gedeputeerde en zijn collega-bestuurders daarbij veel wijsheid, mildheid en een luisterend oor. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Dat is de betere wereld van mevrouw Van Ulzen. Ik had hem toevallig klaar staan.

Voorzitter, de Regionale Energie Strategie is een van de voorbeelden van het failliet van de rechtstaat en de democratie. In een rechtstaat houdt ook de staat zich aan het recht, aan de wet. Als de overheid in hoge mate gedegeneerd is, zoals die helaas nu is, als zelfs de minister-president maling heeft aan de wet, nog ambtenaren liegen onder ede, komt het aan op de volksvertegenwoordiging om in te grijpen en kunnen die meened plegende bestuurders worden weggestuurd. Dat is de plicht van een volksvertegenwoordiger. Dat onderscheidt een rechtstaat van een bananenrepubliek. Maar het gebeurt niet. Vele bewonersorganisaties klopten aan de afgelopen jaren bij de Raad van State om te protesteren tegen overlast gevende en ziekmakende windmolens. Tevergeefs. De Raad van State beriep zich op het Activiteitenbesluit dat is gebaseerd op nog heel kleine molentjes en op bijvoorbeeld het uitgangspunt dat 9% van de omwonenden ernstige overlast ervaart. U weet, de Raad van State is volgestopt met veelal uitgerangeerde, linkse politici. Ik zal u de namen besparen.

En toen kwam het Arrest van Nevele. Dat bepaalde dat bij een plan ook een energieplan, een uitgebreide MER moet worden gemaakt. Gewoon op basis van bestaande, Europese wetgeving. Wetgeving waaraan de Raad van State dus had moeten toetsen de afgelopen jaren, maar dat niet deed om ideologische redenen. Hallo, rechtstaat. Een plan, voorzitter, is volgens het Woordenboek der Nederlandsche Taal een synoniem van strategie. We bespreken dus vandaag het regionale energieplan, waarvoor een uitgebreide MER-rapportage op tafel moet komen. Daarin moet alle ellende voor mens en natuur worden opgesomd en ook nog eens in samenhang, cumulatief. Hier is die richtlijn. Bij de voorbereidingen van de plannen en voor de vaststelling van de plannen moet een uitgebreide MER op tafel komen. Bij een functionerende rechtstaat zou de Commissaris

van de Koning, als hij zou worden aangenomen, dit voorstel, dus dit ter vernietiging moeten voordragen bij de Kroon. Maar dat gebeurt natuurlijk niet, want dit college zit natuurlijk ook vol klimaatcommunisme. Nogal wat gemeenteraden hebben forse bedenkingen tegen deze plannen. En wat hier voorligt, staat ook haaks op de wens van die gemeenten. Gedeputeerde Van Essen ging zelfs inspreken om democratische besluitvorming te verstoren, meldde burgemeesters en bestuurders mij. 'Waar bemoei je je mee', vraag ik ook aan de heer Van Essen. Toen een aantal gemeenten bezwaren had, vertelde de provincie doodleuk: ja, maar als het meer is dan vijf megawatt, dan gaan wij erover. Dus het heeft helemaal geen zin wat je doet. Is er iemand nog verbaasd over deze middelvinger en schoffering naar de lokale democratie? En verwacht ik dat jullie hier gaan opstaan? Nee, natuurlijk niet, want jullie zitten allemaal in een soort klimaatpsychose of hebben andere doelstellingen met de functie die jullie bekleden. Misschien een baantje bij het Utrechts Landschap of wethouder? Ik hoor ze al gniffelen, daar bij de VVD-fractie.

Wij stelden vragen over de uitvoering van de motie 'RES in balans' waarin de provincie wordt opgeroepen om de regie te nemen. 'Waar baseert de provincie die regierol op?', vroegen wij. En we kregen een heel lang antwoord over de Energiewet, over Thorbecke, over het Klimaatakkoord. Nou ja, als je een antwoord krijgt van vier bladzijden, dan weet je het wel: er klopt iets niet. Professor meester Elzinga, hoogleraar Staatsrecht, beantwoordde dezelfde vraag ook en wel met vijf woorden: de provincie heeft geen bevoegdheid. Dan kan je honderd moties aannemen, maar daar verandert dus niets aan. De provincie heeft binnen de RES geen bevoegdheid. Dus als je naar de gemeenten gaat en zegt 'ja, maar wij gaan erover, over vijf megawatt', dan is dat niet op basis van de wet, wat je hebt op basis van de RES, want je hebt geen bevoegdheid. Er zijn bestuurders voor minder weggestuurd, voorzitter.

Voorzitter, dan even een klimaatcrisis-update. Het is wat warmer geworden. De laatste piek is trouwens van de Middeleeuwen en die daarvoor van de Romeinse tijd. Er is dus eigenlijk niet zo heel gek veel aan de hand. Er is wat meer neerslag, maar er zijn niet meer overstromingen, volgens het IPCC en volgens de data. Er zijn niet meer orkanen, volgens het IPCC en de data. Er zijn niet meer natuurbranden. Dit is droogte. Er is ook niet meer droogte ook vastgesteld door het IPCC. Er zijn niet meer – wat krijgen we nu – doden. Dit is natuurbranden. Er zijn niet meer natuurbranden. Integendeel: er zijn veel minder natuurbranden dan vroeger. Dan hebben we- Waar zitten we nu? We zitten op het aantal doden. Er zijn veel meer mensen die door de kou overlijden dan door hitte. Dus laat het alsjeblieft nog een graadje warmer worden. Op de Noordpool hebben we intussen twee miljoen vierkante kilometer meer ijs dan in 2012. Dat is 45 keer de oppervlakte van Nederland. U hoort er allemaal niks van natuurlijk. Dat past namelijk niet in het straatje. En u moet ook de groeten uit Australië hebben, want daar gaat het met het Great Barrier Reef hartstikke goed.

Dan nog wat wetenschap op verzoek van mevrouw Hoek. Zij had het de vorige keer over de zon. Dit is waarschijnlijk het onderzoek wat zij bedoelde. Van Chinese wetenschappers. Er staat een hele rits Chinese wetenschappers die zeggen dat de zon van bepalende invloed is geweest de afgelopen tweeduizend jaar. En ondanks dat de science settled zou zijn, blijkt opeens plotseling methaan van onze veehouderij een kringloop te betreffen. Hoezo, science is settled?

Dan nog even wat techniek. Ross McKittrick – dat is de man die de man hockeystick uit elkaar ploos en bewees dat dat gefraudeerd was – heeft nu een stuk geschreven waaruit blijkt dat de theorie om de klimaatverandering toe te schrijven aan broeikasgassen ernstige tekortkomingen vertoont en dat de resultaten van die theorie onbetrouwbaar en grotendeels zinloos zijn. Die theorie komt uit 2001, is sinds 2001 omarmd door het IPCC. De mensen die die theorie schreven, wilden niet reageren op zijn onderzoek. Als econometristen er twintig jaar geleden naar gekeken zouden hebben, schrijft deze wetenschapper, zou die theorie zijn ingetrokken. U heeft er niets van gehoord. En tot slot het onderzoek van maart

dit jaar. Happer en Van Wijngaarden uit mijn hoofd. Zij publiceerden een rapport over CO₂ en opwarming. Zij zeggen, als je het CO₂-niveau in de atmosfeer verdubbelt van nu vierhonderd naar achthonderd zal dat waarschijnlijk- Waarschijnlijk gaat dat geen verdere opwarming of nauwelijks nog opwarming opleveren, vanwege de sterke stralingsverzachting van de atmosfeer. U bent weer bij. U hoort er natuurlijk niks over van Gerrit Hiemstra en de NOS, maar deze rapporten zijn er ook. De conclusie is dat het helemaal niet om het klimaat gaat, anders zouden ze wel voor kernenergie zijn. Ze zeggen het ook gewoon zelf: ze willen een systeemverandering. En aangezien socialisme en communisme tot nu toe altijd faalden, proberen ze het via het klimaat. Zelfs met een illegaal besluit als vandaag. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Voorzitter, het leek misschien weer eens een ouderwetse Hollandse zomer: geen hittegolven of aanhoudende droogte dit keer, maar gemiddeld een graad of 22, geregeld zon en af en toe een bui. Ideaal, zou je zeggen. Behalve dan in Limburg, want aanhoudende, intensieve regenval zorgde daar, maar zeker ook over de grens in België en Duitsland, in juli voor verwoestende overstromingen. Wetenschappers durfden met zekerheid te stellen dat dit mede kon gebeuren door klimaatverandering. Volgens hen zorgt de mens ervoor met de uitstoot van broeikasgassen dat de kans op een dergelijke ramp met 20% tot 80% is toegenomen. Tot zover de illusie dat klimaatverandering voorlopig geen bedreiging vormt. En tot zover de illusie dat we niet zo'n haast hoeven te maken met de energietransitie. We moeten immers wel kunnen blijven barbecueën, aldus onze demissionair minister-president.

De **VOORZITTER**: De heer Dercksen maakt de barbecue aan, wilde ik zeggen, maar hij wilde een interruptie plegen. Ga uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ik gooi er nog een steak op, voorzitter. Er was een overstroming. Die in België met name, dat gedeelte, is veroorzaakt doordat er niet goed is omgegaan met de dam. Ik weet niet of u dat heeft meegekregen? En of dat nou komt door CO₂-uitstoot, waag ik te betwijfelen. Maar er was een overstroming. Maar alle data, die er zijn over overstromingen, zeggen dat er geen trend is met een stijging. Dus waarom komt u hiermee?

De heer **VAN DER STEEG**: Omdat ik het niet zelf heb verzonnen, maar ik refereer aan een onderzoek van allerlei universiteiten. Ik kan het wel naar u doorsturen, als u dat wilt. Dat kan. Maar ik verzin het niet zelf. Ik zuig het niet uit mijn duim. Ik refereer aan onderzoek.

De heer **DERCKSEN**: Ja, dat is mooi. Zelfs het IPCC heeft in het laatste rapport geschreven dat er helemaal niet meer overstromingen zijn. Dat er wat meer neerslag is, maar dat er niet meer overstromingen zijn. Ik heb u net daarvan een staatje laten zien. Dus of u stuurt mij het rapport waaruit het blijkt of we gaan een keer overleggen en dan trekt u uw woorden in.

De **VOORZITTER**: Dat kan allebei. Maar de heer Van der Steeg-

De heer **VAN DER STEEG**: Ja, het zou alle twee kunnen. Ik acht de kans op het laatste alleen niet heel erg groot, omdat ik refereer aan ongeveer 99 van de 100 wetenschappers. Ja, en u aan die ene dan. Ja, dat is uw keus. Dat mag. Maar goed, oké. Waar was ik gebleven?

Maar, voorzitter, wie denkt er nu aan barbecueën als je huis vol water staat? Ook de regio Utrecht is niet gevrijwaard van de gevolgen van klimaatverandering. Daarom moeten we doorpakken met de energietransitie. Na de RES 1.0 van de regio's Amersfoort en Foodvalley is het daarom goed dat nu ook het 1.0-document van de RES-regio U16 op tafel ligt voor besluitvorming. Ik wil dan ook mijn dank uitspreken aan eenieder die hierbij betrokken is geweest. De Partij voor de Dieren ziet veel goede aanknopingspunten in het document en het bijbehorende statenvoorstel. Zo zien we dat er vooral ingezet wordt op reeds bewezen technieken, is men eerlijk over de onmogelijkheden van bepaalde nog niet grootschalig toegepaste technologieën en is er aandacht voor innovatieve technologieën die wel kansen bieden in onze provincie. De diversiteit aan lokale participatieprojecten is mooi inzichtelijk gemaakt en in de periode tot RES 2.0 zal nader onderzocht worden hoe scholing en de arbeidsmarkt versterkt kunnen worden in relatie tot de energietransitie. Verder onderstrepen wij de verantwoordelijkheid om de verspreiding van desinformatie tegen te gaan.

Er zijn echter ook zorgen. Zo wordt biomassa nog steeds niet uitgesloten, terwijl het geen duurzame vorm van energieopwekking is. Ook zien wij in de plannen van de gemeenten dat er discussie is over de huidige verhoudingen tussen zon en wind. De Partij voor de Dieren begrijpt de zorgen, die bij omwonenden en gemeenten bestaan over de impact die windmolens kunnen hebben op de leefomgeving. Maar fossiele energie heeft ook impact op onze leefomgeving. Klimaatverandering heeft dat ook. Echter, windmolens passen nou eenmaal niet overal in onze provincie. Zo onderstrepen wij de oproep van natuurorganisaties om geen energieprojecten toe te staan in of grenzend aan NNN-gebieden en weidevogelkerngebieden, maar langs infrastructuur zijn er mogelijkheden. Dit neemt niet weg dat ook hier zorgvuldigheid natuurlijk geboden is. Door in te zetten op clustering kunnen versnippering van het landschap tegengaan en door innovatieve toepassingen kunnen we schadelijke gevolgen voor mens, dier en natuur zoveel mogelijk verminderen. Hierover hadden we echter graag wat meer terug gelezen in het document.

Voorzitter, er zijn ook zorgen over de betaalbaarheid van de energietransitie. Terecht. Maar niets doen is ook duur. De schade van eerdergenoemde overstromingen bedroegen in Limburg een half miljard euro. In perspectief geplaatst: dat is bijna net zoveel als de totale begroting van de provincie Utrecht voor 2021. Dit neemt niet weg dat de inwoners van onze provincie – waaronder zeker ook omwonenden van energieprojecten en mensen met een smallere beurs – moeten kunnen meeprofiten van de omschakeling naar duurzame energiebronnen. Dit komt immers ook het draagvlak ten goede. Gelukkig zien we deze behoefte terug bij de RES-regio U16, al moet dat lokaal nog verder vorm krijgen.

Tijd om te treuzelen, voorzitter, hebben we niet meer. Wij zien daarom in het voorliggende statenvoorstel voldoende basis om ermee in te kunnen stemmen. Voorts, voorzitter, zijn we van mening dat wilde zwijnen niet mogen worden afgeschoten. Ik dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Poppe.

Mevrouw **POPPE**: De RES 1.0. De SP ziet het belang van de energietransitie en dus deze RES ook echt wel in, maar er kleven ook nog wel wat bezwaren aan wat ons betreft.

De vraag allereerst of het netwerk het aankan. De netwerkbeheerder geeft aan dat het spannend wordt, maar dat het wel haalbaar is. Wat moeten we ons daarbij voorstellen? Als er straks storingen aan de orde van de dag zijn, komen er dan verzoeken om financieel bij te springen als het uit de hand loopt? Daar zijn wij geen voorstander van.

Uiteindelijk moeten de gemeenten de meeste maatregelen nemen en bepalen en komt het pas in de provincie aan de orde als er aan de bestemmingsplannen moet worden gesleuteld. Wanneer wij als provincie in beeld komen, dan moet er ook gekeken worden

welke locaties al dan niet geschikt zijn. We zien daar het belang van in, dat Nationaal Natuurnetwerken en gebieden van provinciaal landschappelijk belang, maar ook van maatschappelijk belang, worden ontzien.

Dan hebben wij onze bedenkingen over de kosten en de opbrengsten en over de verdeling daarvan. Daarover staat wat ons betreft te weinig vast. Het kan niet zo zijn dat de opbrengsten louter en alleen naar de grote energiebedrijven gaan, de industrie en de datacenters. En dat de direct omwonenden daar weinig of niets van merken en alleen de kosten mogen incasseren. Zo lijkt het ons ook lastig uit het stuk om 50% lokaal eigendom te realiseren. Wat verstaan we daaronder? Juridisch is het lastig houdbaar, schrijft u zelf. Wat verstaan we daaronder, dat lokaal eigendom? Moeten onze inwoners dan participeren in kleine coöperaties? Of moeten zij aandelen van grote energiebedrijven aankopen? Zij die dat niet kunnen of het belang daarvan niet begrijpen, zijn die dan automatisch de spreekwoordelijke Sjaak? Het is natuurlijk wel mooi om het op te schrijven, maar nu moeten we het nog realiseren.

Turbines, die kunnen natuurlijk langs de bestaande infrastructuur worden geplaatst, mits we daar zorgvuldig naar kijken, want ook dan kunnen inwoners daar echt wel last van hebben.

En zon op dak bij woningen van woningbouwcorporaties, dat verdient in dit plan serieus meer aandacht, volgens ons. Dat is echt een opbrengst die je mee moet nemen. Er zijn heel veel daken van huizen van woningcorporaties geschikt, maar er wordt te weinig mee gedaan. In die zin denk ik dat daar nog wel wat te winnen is, al is het wel zo dat de netwerkbeheerder daar minder blij mee is. Maar die moeten we dan op een andere manier proberen te steunen en zorgen dat zij investeren in een betere infrastructuur, zodat dat allemaal zijn weg kan vinden. Daar wilde ik het verder bij laten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Onze visie op dit RES-aanbod van de regio U16 hebben we in de commissie reeds gedeeld. Een enerverende commissiebespreking, begreep ik achteraf. Een Regionale Energie Strategie veronderstelt strategische inzichten, maar als je het document leest, lijkt het er met name op dat landelijk geformuleerde doelen nu lokaal opgelost gaan worden of moeten worden. En eigenlijk heeft dat weinig te maken met strategische inzichten, die je wilt op de energievoorziening voor nu, voor 2030, voor 2050, voor 2100. Welke route gaan op? We hebben vanaf het begin van de discussies over de energietransitie gepleit voor twee sporen, voorzitter. Ga zo snel mogelijk de opwek van energie beperken door bijvoorbeeld beter te isoleren. Het Nationaal Isolatieprogramma zal wat dat betreft een mooie steun in de rug zijn voor het eerste spoor van de SGP. Het tweede spoor zorgt dat alle daken zo snel mogelijk vol komen te liggen met zonnepanelen. Wij zijn hier de eerste geweest die in een motie hebben opgeroepen om aan de slag te gaan met de verzwaring van het net, want daar kan de overheid, daar kan de provincie als middenbestuur, een rol pakken. In het voorliggende stuk wordt heel helder wat dit voor winst had kunnen opleveren, want de gerealiseerde opbrengst plus het potentieel van zon op dak is genoeg tot 2030 de doelen te realiseren. Dat kan nu niet, omdat er onvoldoende wordt ingezet op de verzwaring van het net en opslag. En voor 'opslag' kun je bijvoorbeeld ook innovaties als kleine energiefabrieken, lokale energiefabrieken, onder verstaan. Dat is een gemiste kans, wat ons betreft, als gevolg van de verkeerde politieke keuzes in het verleden.

Voorzitter, op het proces van de RES en de grondslag hebben wij al herhaaldelijk kritiek gehad. De gedeputeerde geeft steeds als antwoord dat gemeenten en provincie gelijkelijk aan tafel zitten. In de begroting lees ik echter dat GS halverwege 2022 gaat bepalen waar zij provinciale instrumenten noodzakelijk of wenselijk acht. Ik vraag de gedeputeerde hoe hij dit bedoelt. Is dit een dreigement richting medeparlementen? Of hoe bedoelt hij dit? En vertroebelt dit niet het proces dat reeds al onder grote spanning staat?

We waren na de commissie blij dat een meerderheid van de partijen besloot om dit voorstel pas na besluitvorming in gemeenteraden te kunnen bespreken in de Staten, een paar gemeenten daargelaten. De waarde van het bespreken na besluitvorming in gemeenteraden is, wat ons betreft, echt weer heel duidelijk geworden. Montfoort zegt nee, Bunnik wil geen zoekgebied voor wind, Nieuwegein wil niet dat de burens zomaar een windmolen plaatsen tegen Nieuwegein aan, Vijfheerenlanden wil pas windmolens plaatsen als de zee vol staat en de Utrechtse Heuvelrug gaat op de plek waar ze dat van plan was geen windmolens plaatsen. Het laat nog eens zien hoe spannend de discussie wordt op het moment dat het concreet wordt. Voorzitter, gaan we dan via deze route de doelstelling van 2030 wel halen of haakt uiteindelijk iedereen af zodra het echt concreet wordt? Als alternatief daarvoor stel ik de vraag of GS bereid is te gaan lobbyen in Den Haag dat 2030, 2035 wordt, zodat we de tijd hebben om ondertussen vol energie aan de slag te gaan met zonnepanelen op dak. Want dat kan voor deze regio dus voldoende zijn om de doelen te halen. Maar dan hebben we wel iets verlenging nodig, want we hebben helaas een paar jaar verloren, vanwege de besluiten uit het verleden. Maar beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

Voorzitter, dan zitten er nog een paar heel interessante moties tussen, waar we heel benieuwd naar zijn naar de uitkomsten en waar we ook een rol zien voor de provincie als middenbestuur. Neem bijvoorbeeld Wijk bij Duurstede. Die vraagt milieu- en gezondheidsoverwegingen, zoals deze voortkomen vanuit de uitspraak van de Raad van State met betrekking tot windmolenpark Delfzijl, mee te nemen in de verdere uitwerking van de energieprojecten. Daar ligt, wat mij betreft, echt een rol voor ons als provincie, als bewaker van de gezonde leefomgeving. Zie ook onze eigen Omgevingsvisie, een zelfbindend programma. Hoe gaat GS hier invulling aan geven?

Voorzitter, neem ook Nieuwegein, waar voorgesteld wordt om met woningcorporaties in gesprek te gaan om per complex te bepalen wat nodig is om zonnepanelen op woningcorporatiewoningen mogelijk te maken, waarbij sprake is van maximale dakbenutting. Of Stichtse Vecht, waar voorgesteld wordt om de businesscase om een collectief van particuliere woningen en staldaken, die gezamenlijk meer dan de ondergrens opwekken, ter toetsing voor te leggen aan de landsadvocaat. En zeker ook het voorstel van de Utrechtse Heuvelrug en de omliggende gemeenten om een zonnelink aan te leggen langs de snelweg. Kan de gedeputeerde deze interessante voorstellen omarmen en breder trekken in heel de provincie?

Voorzitter, ik heb in een recent verleden de gedeputeerde al eens benoemd tot beschermheer van het Utrechts landschap. Het is toch altijd weer opvallend als we achthonderd hectare zonnepanelen mogelijk gaan vaststellen vandaag als interessante zoekrichting, dat daar zonder blikken of blozen mee ingestemd wordt. Ik reed onderweg hiernaartoe en toen zag ik nog twee reetjes lopen op boerenland. Alle zonnepaneelparken staan in de hekken, waarmee we dus eigenlijk ook achthonderd hectare leefgebied van deze soort in onze provincie zouden gaan ontnemen. Voorzitter, dat wilde ik toch graag nog meegeven in de verdere realisatie. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Voorzitter, veel gezegd en gesproken voor of tegen windmolens of zonneweides, of helemaal niets. Veel alternatieven aangedragen, maar voor dit moment zit op dat moment weinig beweging. Alles is gericht op de behoefte van nu. Dat zal nooit genoeg zijn, omdat er steeds meer nodig zal zijn, omdat men niet werkt aan minder behoefte. Veel is te halen bij gedragsverandering van gebruikers en ook bij de industrie. Als voorbeeld, een zonnecel in de telefoons haalt minstens de helft van Nederland 's nachts van de opladers af. Zo kunnen wij nog wel even doorgaan.

Voorzitter, 50PLUS heeft moeite met het proces. In de onderste bestuurslaag, de gemeenten, worden besluiten genomen over de RES. Sommige gemeenteraden haken af, omdat ze zelf willen besluiten en beschikken over het gebruik van hun gronden. In andere gemeenteraden stemt men voor en in andere gemeenteraden stemt men tegen, en in sommige gemeenteraden net wel of net niet de meerderheid. Men is dus verdeeld over hoe men het wil, hoe het kan of hoe het moet. Over alle besluiten van de gemeenteraden wordt door de bestuurders van de RES weer een besluit genomen. Dit besluit kan voor iedere gemeente weer anders uitvallen, zoals in de gemeenteraad is besloten. Een vertekend beeld van het gezamenlijke wensenpakket: voor of tegen. Dit is geen mooi voorbeeld van hoe men met een democratisch proces dient om te gaan.

Wie wij in het hele verhaal missen, zijn de inwoners, de natuur, de dieren en de gebruikers van de gronden, zoals de agrariërs, in dit geval in onze provincie. Zij worden uiteindelijk de dupe. De winnaars zijn de exploitanten van zonnenvelden, windmolens, et cetera, en niet te vergeten de leveranciers van de uiteindelijke groene stroom, die eerst virtueel de hele wereld is rondgegaan om er eerst zelf goed aan te verdienen alvorens de consumenten er nog een keertje goed voor te laten betalen.

Dan wil 50PLUS ook nog de aandacht brengen de erbarmelijke omstandigheden hoe massa's zonnepanelen door dwangarbeid geproduceerd worden. Denk aan de onderdrukten in gevangenschap levende Oeigoeren in China. Dit, terwijl er vele alternatieven zijn, zoals kernenergie, aardwarmte, terugbrengen van behoefte, et cetera. Door grote zonnenvelden gaan prachtige bouwgronden verloren. Door windmolens vindt een slachting plaats onder vogels en de zo belangrijke insecten. Door windmolenparken op zee grote verstoringen onder het water, waar veel zeedieren voor oriëntatie afhankelijk van geluidsgolven. Ook al doen wij ons best de natuur te vernietigen, uiteindelijk zal de natuur van ons winnen.

Tot zo, voorzitter, de eerste ronde.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aan het eind gekomen van de inbreng vanuit uw Staten in de eerste termijn. De gedeputeerde wil, denk ik, even kort een schorsing voor het op orde brengen van zijn antwoorden. Zullen wij om 15.50 uur weer doorgaan? Is te akkoord? Ja? Dan schors ik de vergadering tot 15.50 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 15.30 uur.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 15.55 uur.

De **VOORZITTER**: Wij zijn bezig met de behandeling van het statenvoorstel Regionale Energie Strategie 1.0 RES-regio U16. Uw Staten heeft in de eerste termijn gesproken. Nu is het woord aan gedeputeerde Van Essen. U mag, als u wilt, achter het spreekgestoelte. Dat geldt ook voor u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, dat is een hele logistiek weer, hè, zo met zo'n spreekgestoelte. Dat zijn we niet meer gewend, maar mooi dat het weer kan.

De Regionale Energie Strategie voor de U16, een onderwerp wat een hoop gesprek, een hoop vragen oproept. En ik denk terecht, want het is een belangrijk onderwerp en het gaat ergens over, zoals ook velen van u al bij de inbreng vandaag hebben aangegeven. De context is natuurlijk de enorme klimaatopgave, het Klimaatakkoord van Parijs en de doorvertaling daarvan naar Nederland, naar het Klimaatakkoord hier in Nederland, waar we ook als provincie Utrecht, waar u ook mee heeft ingestemd en waar we voor een deel daarvan via deze Regionale Energie Strategie uitvoering aan geven. Dus

de basis voor wat we hier aan het doen zijn, is dat Klimaatakkoord. En wel ook een specifiek onderdeel daarvan, met name namelijk die bijdrage aan die grootschalige elektriciteitsopwekking, zon op dak en wind op land.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik had de hoogleraar Staatsrecht al geciteerd in mijn eigen bijdrage. Zij heeft – volgens mij, is het een zij – een rapportje geschreven naar aanleiding van een vraag van een lokale partij, Integer Liberaal. Ik ga er geen grappen over maken. Maar er staat in dat rapportje: de RES-regio's zijn niet juridisch gebonden aan het halen van de landelijke energiedoelen. Er zijn een heleboel van dit soort teksten in. Er staat dus eigenlijk: het is een volledig vrijblijvende exercitie. Erkent u dat?

Het is, volgens mij, een onderdeel van het Klimaatakkoord. Daarin hebben we met elkaar afgesproken dat die regio's zelf van onderop een bijdrage geven, een bod doen, en ook daar een invulling aan geven en uitvoering aan geven voor die grootschalige opwek op land. Het is een strategische verkenning, een strategisch document. Het is niet – als u daarop doelt – een ruimtelijk plan. Het is niet iets met rechtsgevolgen. Het is een zelfbindend stuk. Maar, volgens mij, hebben we dat gesprek ook al bij eerdere RES'en met elkaar gehad. Dus in die zin heeft het een ander karakter dan bijvoorbeeld een bestemmingsplan. Dat is juist.

De heer **DERCKSEN**: Ja, nog maar een keer. Een hoogleraar Staatsrecht zegt 'de RES-regio's zijn niet juridisch gebonden aan het halen van de landelijke energiedoelen. Er is geen aansprakelijkheid bij gemeenten, waterschappen, gemeenschappelijke regelingen en provincies zonder wettelijke grondslag. En die is er nu niet.' Nog een keer: erkent u dat we op dit moment de gemeenten volledig vrij moeten laten – daarom ook mijn opmerking over 'waarom heeft u ingesproken?' – in de keuzes die zij maken. Als er iemand tegen u zegt vanuit Montfoort 'joh, we hebben helemaal geen zin in windmolens, zet die dingen maar neer waar ze op GroenLinks en D66 stemmen', dan moet u zeggen – want er is geen grondslag van de provincie om daar wat van te vinden – 'oké, gaan we doen en we gaan kijken of we ze in Utrecht kwijt kunnen'. Dat is zoals het nu juridisch in Nederland geregeld is.

We hebben in ons Omgevingsbeleid – dat geldt niet alleen voor energieopwekking, dat geldt ook voor andere, grote opgaven – in onze Omgevingsvisie, daar doelen voor geformuleerd en ook beleid voor geformuleerd. Dat heeft deels een doorvertaling in onze Omgevingsverordening. Die Omgevingsverordening, dat geldt voor energie, maar dat geldt ook voor andere onderwerpen. Dat zijn wel degelijk juridische kaders waar ook gemeenten zich binnen te bewegen hebben.

De heer **DERCKSEN**: Met uw permissie.

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje. U heeft een interruptie in twee slagen gehad. Ik sta u hier het woord nog toe, maar dan wel ter afsluiting.

De heer **DERCKSEN**: Ja, met permissie: we hebben het nu over de RES. Ik heb het niet over de Omgevingsvisie. Ik zeg niet dat u helemaal- Om windmolens ergens neer te zetten, want die mogelijkheden heeft de provincie bij meer dan vijf megawatt. Maar niet op basis van de RES. Dus als u gaat inspreken op basis van de RES, heeft u daar geen titel bij.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Kijk, het karakter van de RES is anders, dat klopt. Het is in die zin ook niet dat u een RES vaststelt en dat dat iets is waar de gemeenten op dat moment uitvoering aan geven. Het is een gezamenlijk product. Het is een gezamenlijk programma. Het is een gezamenlijke strategie, die in dit geval van de U16 door alle dagelijkse besturen – dus alle colleges van B&W, ook de waterschappen en ook in ons

geval – is vastgesteld. De kern ervan is samenwerking. Dat is ook bewust de keuze geweest in het Klimaatakkoord om gezamenlijk van onderop een bod te doen per regio over de eigen bijdrage. Dat is de hele filosofie achter de RES. En inderdaad, de hele uitwerking daarvan, de uitvoering, ook de ruimtelijke implementatie, de vertaling in Omgevingsbeleid, in vergunningen, dat is inderdaad een spoor wat hier nog na komt. En dan krijg je inderdaad de formalisering. Dan krijg je ook te maken met de MER'en, de MER-plicht, et cetera. Maar dat staat in het stuk wat hierna komt, maar dat is niet van toepassing op de RES. Dus in die zin, ik interpreteer de inbreng van de heer Dercksen ook dat de RES een ander karakter heeft dan de ruimtelijke plannen. En dat is juist. Dat wil niet zeggen dat het vrijblijvend is, want het is natuurlijk wel een resultaat van een intensieve bestuurlijke samenwerking, waar ook al die bestuursorganen zich al of niet aan committeren. Dat is waar u vandaag voor staat, voor het besluit, als het gaat om deze RES van de U16.

Ik wil eerst even de moties langslopen, dan op een enkel wat overkoepelend thema ingaan, die in een aantal bijdragen van u terugkwam en tot slot dan op een aantal wat meer specifieke zaken ingaan, die een aantal fracties hebben ingebracht.

Misschien even beginnend met de moties. Dat begint met de motie van onder andere D66 en een aantal andere partijen. Er staat nog geen nummer bij. Excuus daarvoor. Maar dat is met de titel 'Provincie als verbinder'. Daarin wordt eigenlijk gevraagd om de RES U16 te faciliteren door in de samenwerking samen met de netbeheerder een analyse te maken van eigenlijk ook het resultaat van deze besluitvorming en daarbij ook de balans zon/wind te betrekken en dat ook in die RES-regio te bespreken. Dat sluit heel erg aan bij wat we sowieso van plan zijn om te doen. Er komt dit kwartaal een nieuwe netimpactanalyse, waarbij we op basis van wat er uit de besluitvorming is voortgekomen, gekeken door de netbeheerder, door Stedin, wat dat betekent voor de impact op het net en ook de consequenties voor dat deel van de techniek, zou ik willen zeggen. Daarnaast is het ook zo dat we binnen de RES gezamenlijk al hebben afgesproken dat we na deze besluitvormingsronde gezamenlijk het net op gaan om te kijken: hoe hangt de vlag erbij; hoe zit het met de onderbouwing? Dus die analyse gaan we zeker doen. Daar hebben we als provincie absoluut ook onze rol in. Maar het is niet zo- En als dat de bedoeling is van de motie, dan zou ik hem moeten ontraden, maar ik denk niet dat dat de bedoeling is. Ik zie het echt als een gezamenlijk proces, waar wij onze rol in hebben, maar ook samen – ik zie een indiener knikken – waarin het gezamenlijk met de netbeheerder, met de gemeenten, nu die balans opmaken. Ik denk dat dat belangrijk is, omdat je wel met elkaar voortdurend het dashboard in de gaten wil houden: zitten we op koers om die 1,8 op een goede manier te realiseren? Ik zie dat ook 'of we op koers zitten' echt als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dus met die interpretatie – en nogmaals, ik zie een indiener knikken, dus laten we dat er dan maar bij genoteerd hebben – kan ik deze motie positief adviseren.

Kom ik bij de motie van het CDA over het draagvlak en jongeren onder andere. Het is een motie die me enigszins bekend voorkwam. Volgens mij, is het een motie die in vrijwel dezelfde vorm ook is ingediend bij het debat over de RES Foodvalley en Amersfoort, die toen ook is aangenomen en waarvan ik destijds al aangaf dat het een- Het gaat ook om het ondersteunen van gemeenten bij die participatie, het belang om jongeren goed te betrekken. Dus dat zijn, volgens mij, allemaal dingen die zeker ook onze aandacht hebben. We geven al uitvoering aan die motie. ik heb in de commissie, geloof ik, al aangegeven dat de moties die bij de RES Foodvalley en Amersfoort zijn aangenomen, die wat ons betreft ook dusdanig generiek zijn, dat we die ook zullen uitvoeren voor de regio U16. Dus daarmee is eigenlijk qua inhoud een prima motie, zou ik willen zeggen, maar hij is in zekere zin overbodig, want we gaan dit sowieso al doen. Of u dan zegt 'ik wil hem toch graag in stemming brengen', dat is even uw eigen afweging. Maar we gaan dit sowieso al doen, laat ik het zo zeggen.

Mevrouw **BIKKER**: Inderdaad, we hebben hem iets versoberd en wat korter en krachtiger gemaakt, vond ik zelf. Maar het viel me eventjes op dat u nu het woord 'participatie' noemt, waar ik het op zich helemaal mee eens ben. Maar die participatie is dan zo bedoeld, dat het gaat om draagvlak onder de inwoners ook. Kunt u daar nog heel even op reageren van hoe u dat heeft gedaan en denkt te gaan doen.

Participatie is erop gericht om draagvlak te creëren. Het is erop gericht om te zorgen dat zo'n plan, dat dat ook de steun krijgt. Dat is natuurlijk waar je dat met elkaar ook voor doet. Dat is ook waarom ook wij als provincie daar ook op verschillende manieren gemeenten, energiecorporaties, actief in ondersteunen, omdat we dat zo belangrijk vinden. Dus ja, het is uiteindelijk gericht ook op dat deze projecten met draagvlak vanuit omwonenden gerealiseerd kunnen worden. Dat is zeker het achterliggende doel ervan. Ja.

Even kijken. Dan kom ik bij de motie van JA21 over de taxonomie. Ik heb me daar even in verdiept. Het is niet een onderwerp waar ik me dagelijks mee bezig hou, om eerlijk te zijn. Ik heb wel begrepen dat het een onderwerp is waar ook in Europees verband op dit moment nog de discussie over loopt. Het is ook wel een beetje buiten de orde van de RES waar we het vandaag over hebben, waar we het echt hebben over dat deel van het Klimaatakkoord voor grootschalig zon en wind op land in 2030, om daar met elkaar de invulling aan te geven. Dit gaat eigenlijk over een Europese keuze. Dus ik zie eigenlijk niet heel echt direct ook raakvlakken met onze rol en bevoegdheden waar we het vandaag over hebben. Dus dat is een motie waarvan ik dan denk, ja- U vraagt mij, ons eigenlijk, om daar een lobby te doen voor iets wat wel heel indirect hieraan raakt of eigenlijk niet direct hieraan raakt. En daarom moet ik die ontraden. En ook omdat die discussie in het Brusselse nog loopt. Dus het lijkt ons zuiverder om die daar eerst zijn beloop te laten.

De heer **FISCALINI**: Wij vragen niet echt om een lobby. Er staat: wij vragen of u zich wil conformeren aan de taxonomie vanuit de EU mocht kernenergie als groen worden bestempeld; en hoe u daar dan tegenaan kijkt. Dat met in het achterhoofd dat na 2030 kernenergie nog niet uitgesloten was, volgens mij, voor de RES'en.

Dat laatste is niet uitgesloten, maar het is echt een landelijke discussie. Dus wat u eigenlijk vraagt, is- Kijk, als ik kijk, een aantal van u hebben dat ook al benoemd. Het uitvoering geven aan dit deel van het Klimaatakkoord, dat is een stevige klus. Dus ik zou ook willen oproepen: laten we daar dan met elkaar de energie op richten. Daar heeft onze organisatie ook de handen vol aan. En uiteraard zijn er ook heel veel andere discussies, die heel relevant zijn en zeker voor de ontwikkelingen na 2030. Maar om daar nu op vooruit te lopen, zonder dat het direct raakt ook aan de opgave die we hier al hebben, ja, dat moet ik u ontraden.

De heer **FISCALINI**: Dus ik kan hieruit opmaken dat u zich niet wenst te conformeren aan de uitspraak die dan mogelijk gedaan kan worden door de EU, dat kernenergie mogelijk als groen gezien kan worden.

Voorzitter, volgens mij, zeg ik dat niet. Ik zeg alleen dat- U vraagt in feite – uw collega's – om daar nu vandaag een uitspraak over te doen. Dat is sowieso, volgens mij, niet helemaal direct gerelateerd aan het onderwerp wat vandaag geagendeerd staat. En het is een discussie, die in Brussel nog zijn beloop moet krijgen. Dus om daar nu dan op die manier al op vooruit te lopen, dat lijkt ons wat prematuur.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan toch even in aanvulling, want u gaf het zelf al aan. Denkt u dat wij het ons als provincie kunnen veroorloven om de discussie over kernenergie na 2030 – waar een lange aanlooptijd bij hoort – nu niet te voeren? Want, ja, lopen we dan niet per definitie al achter de feiten aan straks?

Ja, voorzitter, dat was ook een vraag in de inbreng zojuist van mevrouw Van Ulzen van, als provincie nu te gaan lobbyen in Den Haag voor eigenlijk ook kernenergie na 2030.

Er is, heb ik begrepen, op dit moment een kabinetsformatie bezig. Volgens mij, is dat typisch een onderwerp wat op de formatietafel thuishoort. Dan zou ik tegen mevrouw Van Ulzen willen zeggen: een effectieve lobby naar de formatie die op dit moment plaatsvindt, ik denk dat die effectiever van u kan komen, dan van mij op dit moment. Dus in die zin ook even kijkend naar de politieke kleur van de partijen die met elkaar om tafel zitten. Dus ik denk dat, als u zegt 'we vinden dit een belangrijk onderwerp voor een nieuw regeerakkoord', dan zou dat, volgens mij, een effectievere weg zijn op dit moment dan om dat via ons te doen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Een dubbele lobby?

Ja, maar goed, dat is dan aan u. Maar ik denk dat dat- Laat ik het zo zeggen: wat ik merk is dat ook in de discussies met inwoners en met gemeenten we duidelijk zijn dat we aan dat Klimaatakkoord echt uitvoering geven en dat we ook voor die opgave voor 2030 staan, is wel cruciaal. Dit kan ook wel onbedoeld, zeker in de context van dit debat, een signaal zijn van 'nou, misschien kan het wel een tandje minder'. En dat zou, denk ik, een verkeerd signaal zijn. Dus daarom zou ik daar toch wat terughoudend mee zijn. Maar uiteindelijk is die afweging natuurlijk ook aan u.

Dat waren de moties die zijn ingediend.

Dan kom ik bij een wat overkoepelend thema, waar een groot aantal fracties vragen over hebben gesteld. Dat gaat eigenlijk ook over de onderbouwing van het bod en de haalbaarheid ervan. U zegt eigenlijk, alle partners in de RES hebben elkaar gevonden op die ambitie, hebben elkaar gevonden op een aantal hoofdzoekrichtingen, hebben ook vanuit onderop het net opgehaald en vanuit gemeenten zijn daar plannen op tafel gekomen, vaak ook al onderbouwd met lokale kaders om daar invulling aan te geven. Maar u ziet, en ik zie dat ook, dat met de besluitvorming in de raden, dat daar soms een zoekgebied nog weer even wat verbreed wordt, soms een stap terug wordt gedaan, soms iets wat in bouwblok vier als een optie op tafel leek te liggen, op dit moment toch nog minder kansrijk lijkt. Dus u vraagt eigenlijk: hoe zit het met die haalbaarheid? Als ik door de oogharen kijk – en we gaan die exercitie dus ook doen, RES-breed, samen met de partners – dan is het wel dat die onderbouwing van die 1,8, 1,9 tot 2,1 – zoals ook in de RES'en staat benoemd met bouwblok één tot en met drie – die is wel voor het grootste gedeelte gewoon intact. Dus het is niet zo dat we ons daar direct zorgen over hoeven te maken. Tegelijkertijd – dat heeft u de vorige keer ook bij de vorige RES al aangegeven – die balans tussen zon en wind is wel degelijk een aandachtspunt. Dat is ook iets wat, denk ik, in de nieuwe netimpactanalyse, die dit kwartaal zal worden uitgevoerd, zeker een belangrijk aandachtspunt zal zijn, ook voor de netbeheerder. Dan gaat het niet alleen om kosten, maar zeker ook om gewoon maakbaarheid en haalbaarheid van die realisatie. Als het gaat om die haalbaarheid geeft u, denk ik, ook in dit debat heel duidelijk een spanningsveld aan wat een beetje ingebakken zit in de RES. Aan de ene kant is dat ik vele van u hoor zeggen 'geef die gemeenten de ruimte, laat die gemeenten met goede plannen komen en laat die gemeenten die plannen uitwerken'. Tegelijkertijd hoor ik vele van u zeggen 'borg die samenhang, borg die ruimtelijke eenheid, bescherm het landschap, zorg dat het aansluitbaar is op het net, zorg dat er een goede balans is tussen zon en wind'. Daar zit enige spanning tussen, want op het moment dat wij helemaal in de coulissen verdwijnen en het hele toneel leeg laten voor alleen de gemeenten, ja, dan pakken wij niet die rol om ook te sturen op die zaken waar u, denk ik, terecht vandaag ook aandacht voor vraagt: voor die samenhang, voor die netaansluiting, voor die balans in zon en wind, voor die bescherming van het landschap. Wij hebben in onze Omgevingsverordening daar wel een aantal kaders voor gesteld.

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje, meneer Van Essen. Ik dacht dat u naar een punt ging in de zin. Ik wilde mevrouw Hoek even het woord geven.

Mevrouw **HOEK**: We zitten nu net middenin uw beantwoording over de opdracht. Het is zo dat als er zonnepanelen ergens aangelegd worden of

aangebracht worden, dat het dan boven de zeshonderd pas meetelt. Nu is het zo dat bijna iedereen – veel in ieder geval – dus ook in wijken zonnepanelen op hun daken bij particulieren hebben en die tellen dus niet mee. Maar als je naar zo'n hele wijk kijkt en je gaat de zonnepanelen tellen, die daar dan aangebracht zijn, dan kom je ook ver boven de duizend. Mijn vraag is- Deze zeshonderd is door het rijk opgelegd, als ik goed ben geïnformeerd. Als het anders is, hoor ik het graag van u. Ik zou eigenlijk aan u willen vragen: bent u bereid – want u bent ook onze vertegenwoordiger bij de IPO, Interprovinciaal Overleg – dat u daar misschien inbrengt of daar toch eens naar gekeken kan worden of deze opdracht verruimd kan worden? Dat men toch naar gebieden kijkt waar dichte bebouwing is van woningen en iedereen, die heeft dan meer dan zeshonderd panelen, of dat dan wel mee mag tellen voor de opdracht.

De **VOORZITTER**: Goed. Een duidelijke vraag.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Een heldere vraag. Het is ook een vraag die, volgens mij, ook het CDA stelde over die kleinschalige opwek: telt die mee? Die telt mee. Die heeft in het Klimaatakkoord ook een plek. Dat is een aparte categorie. Eigenlijk, binnen het Klimaatakkoord is afgesproken dat voor de invulling van de opgave voor duurzame elektriciteitsopwekking een deel wordt gerealiseerd op zee, wind op zee, 49 terawattuur. Een deel met grootschalig zon en wind op land. Dat is 35 terawattuur. En een deel met kleinschalig zon op dak, minimaal 7 terawattuur. Dat is wat in het Klimaatakkoord is afgesproken. Dus het telt wel degelijk mee, maar het telt mee bij die 7 terawattuur. En die 7 is niet dat dat gealloceerd is aan verschillende regio's en gemeenten. Dat is een gezamenlijke opdracht voor alle gemeenten, regio's en provincies. Dat is er ook eentje waarvan ik ook zie dat die wordt opgepakt, waar ook vanuit het rijk direct stimulering op is. Dus hij telt mee. En de grens – dat is misschien, hoop ik, enige geruststelling aan mevrouw Hoek – ligt bij 15 watt piek en dat is ongeveer zestig panelen. Dus dat is gelukkig een stukje lager dan u schetst. Maar het is dus nog steeds zo dat ook die kleine opwek wel degelijk- Het is ook gewoon opwek: we kunnen er straks een lamp op laten branden of een telefoon mee opladen. Dus het is nog steeds zeer relevant. Maar het telt mee, maar in een ander bakje, zou ik willen zeggen.

Mevrouw **HOEK**: Ik heb nog een kleine vervolgvraag, want ik zeg dan nu wel dat men gaat kijken naar wijken en dergelijke, maar de energieleveranciers – Nedeco of noem ze allemaal maar op – hebben natuurlijk in hun bestanden dus de bestanden waar zichtbaar is wie wel of niet zonne-energie heeft. Dus ook daar zouden de gegevens vandaan kunnen komen. Om te vergemakkelijken van, moeten we nou echt overal met een drone gaan tellen.

Er wordt natuurlijk volop ook ingezet, ook om inwoners gewoon te stimuleren om zon op hun eigen dak te realiseren. Volgens mij, is dat heel goed. Dat is ook heel belangrijk. Ik denk dat velen hier in de zaal daar wellicht ook al invulling aan hebben gegeven. Dus dat is een belangrijk onderdeel van het Klimaatakkoord, waar ook afspraken over zijn gemaakt, waar het rijk ook een rol heeft, waar gemeenten een rol in hebben, maar wat eigenlijk een beetje los staat van die 35 terawattuur in de RES'en. Dus net zo belangrijk, maar in een ander vakje. Dus het wordt meegeteld. Dat misschien als conclusie.

Ik gaf al het spanningsveld aan wat er toch enigszins in zit. Dus aan de ene kant de regie die u vraagt – ik denk terecht – en aan de andere kant ook de ruimte aan gemeenten om met plannen te komen. De inzet van ons ook en van de RES is inderdaad om die gemeenten uit te dagen, te stimuleren, om met die plannen te komen. Ik vind het heel mooi om te zien dat het dus ook lukt. Dat we ook in deze RES zien dat we met elkaar

genoeg plannen hebben om aan die 1,8 invulling te geven. En tegelijkertijd, we zullen met elkaar vinger aan de pols moeten houden. Daar kom ik ook op: wat is onze rol daar dan in? Ik denk, onze rol is aan de ene kant ondersteunen, faciliteren, participatie, het proces, duidelijkheid. Ik denk, die 1,8, dat is iets waar ook – nou, dat moet de komende week blijken – voor het grootste gedeelte in ieder geval alle parlementen zich al aan gecommitteerd hebben, alle colleges zich aan gecommitteerd hebben. En daar moeten we elkaar, denk ik, ook wel echt op vasthouden. Die 1,8, dat is het bod van de RES U16 voor die duurzame opwek en dat gaan we met elkaar ook realiseren in 2030, volgens de tijdslijnen, volgens het Klimaatakkoord. Daar moeten we elkaar, denk ik, op vasthouden. Die duidelijkheid, dat vraagt ook solidariteit, dat vraagt ook, ja, dat dat gewoon ook de basis is voor de afspraken. Dat is, denk ik, ook zeker een rol die wij daarin ook als provincie moeten spelen om daaraan vast te houden. En tegelijkertijd, om in die uitwerking maximaal te zoeken naar participatie, maximaal inwoners bij te betrekken. En inderdaad, als een gemeente besloten heeft om een stapje terug te doen om in plaats van één, drie zoekgebieden, dan gaan we drie zoekgebieden onderzoeken. Maar wel met nog steeds de doelstelling om in 2025 dat vergund te hebben. Dus laten we elkaar daar wel echt op vasthouden. Die uitgangspunten vanuit ons Omgevingsbeleid, ja, die zijn daarin uiteraard ook voor ons leidend, zoals u ze heeft vastgelegd in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.

Het vervolgproces, dat staat in feite ook uitgelijnd in het statenvoorstel zelf, ook wel in de RES zelf staat daar het een en ander over. Eigenlijk, een van de moties vraagt daar ook wat over. Ik geloof dat daar ook nog een motie over is van de VVD, als het goed is. Die vraagt om dat proces ook- Ik geloof dat ik die zojuist vergeten ben. Excuus daarvoor. Ik moet hem er even bij pakken. Dat is een motie die ik niet vooraf gezien had. Dus excuses dat ik- Even kijken, hoor. Binnen een redelijke termijn in een helder proces te beschrijven hoe en wanneer moties en amendementen van de gemeenten, waterschappen en Provinciale Staten niet te vergeten, vorm krijgen en hoe deze vervolgens bestuurlijk worden uitgevoerd. Dat is eigenlijk wat u vraagt.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Klopt. Dus ik was inderdaad benieuwd hoe u daar tegenaan kijkt. En de vraag was ook of de gemeenten, die nu hun deel hebben bijgedragen aan die 1,8, nu niet als een soort straf zou je bijna zeggen risico lopen om het deel van gemeenten die niet meedoen op zich te moeten nemen. Hoe werkt dat in het proces?

De **VOORZITTER**: De heer Van Essen gaat ook even reageren op uw motie.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja. Misschien eerst op die motie. ik zou zeggen 'oordeel Staten'. Kijk, de bestuurders van de partners hebben ook in samenwerking al een voorstel gedaan voor het vervolg. Daar past dit bij. En uiteindelijk gaan we ook- Kijk, moties en amendementen kunnen puur betrekking hebben op het eigen grondgebied of breder. Daar zit natuurlijk wel een verschil in. Dus dat gesprek zullen we ook in de regio met elkaar voeren. Mevrouw Van Ulzen zegt nu eigenlijk: wat er in de ene gemeente gebeurt, heeft dat per definitie geen gevolgen voor andere gemeenten? Dat is natuurlijk niet zo. Het is een regionale opgave. Dus een regionale opdracht. Het is wel zo, als er in de ene gemeente iets uit valt, dan kan je met elkaar tot de conclusie komen dat dat opgelost wordt in andere gemeenten. Het is wel zo – zo staat het ook in de RES zelf – dat je eerst gaat kijken in die gemeente zelf: wat is daar mogelijk? Maar juist, dit is wel een regionale opgave. De RES U16 is meer dan zestien gemeentelijke plannetjes met een nietje erdoor. Het is echt meer dan dat. Dus op het moment dat er iets uitvalt, zullen we gezamenlijk met de zestien gemeenten, met ons als provincie, met de netbeheerder, met het waterschap, gaan kijken: hoe gaan we zo'n gat dichten? Dat kan ook zijn dat het dus in een andere gemeente terecht komt dan waar het oorspronkelijk was bedacht. Dat is niet op voorhand uit te sluiten.

De heer **DE HARDER**: Ja, op zich zijn dat natuurlijk fijne en geruststellende woorden van de gedeputeerde. Maar als ik het document lees en de opbouw zie, dan lees ik dat niet. Dus het is wel fijn dat u dat kunt toelichten vanuit een bestuurlijk overleg hoe u daarin zit. Dat vertrouwen hebben we natuurlijk ook dat het gaat gebeuren. Maar dan zou het ook wel fijn zijn als dit gewoon in de documenten zo terecht komt, want het leest als een verzameling gemeentelijke plannen om samen die 1,8 in te vullen, los van elkaar.

Ik herken het. Er zit een bouwblok vier in. Dat zit er niet voor niets in. Bouwblok vier is een continu zoekproces, waaraan ook alle gemeenten zich met deze RES committeren. In dat bouwblok vier geven gemeenten ook aan dat ze ook blijven kijken naar nieuwe mogelijkheden. Dus dat is een belangrijk onderdeel daarvan. Ik herken het spanningsveld wat de heer De Harder schetst.

De **VOORZITTER**: Voldoende, meneer De Harder?

Mevrouw **VAN ULZEN**: Toch even over hoe het aandeel van een weigerachtige gemeente vervolgens verdeeld wordt over de rest van de RES-gemeenten: gaat dat wel zonder dwang? Want er zitten natuurlijk bandbreedtes in. Dus ik denk, laten we beginnen om Montfoort te benoemen, dat dat wellicht gewoon in de bandbreedtes opgelost kan worden. Maar als dat niet kan, dan wordt het toch wel een heel lastig verhaal als je dat dan vervolgens moet afdwingen bij de burens.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Twee dingen. Het is natuurlijk niet zo dat als een bepaalde gemeente zegt 'ik kan niet leveren', dat dat per definitie door anderen gemeenten opgelost moet worden. Dat zeg ik ook niet. Dus laat dat ook helder zijn. En Montfoort is in die zin een complexe situatie, dat de raad wel de eigen energieplannen verder gaat uitwerken en daar nog over moet besluiten – dat komt in de volgende raadsvergadering terug – maar wel heeft gezegd 'ja, wij stellen deze RES niet vast'. Wat dat betekent? Daar is op dit moment het antwoord nog niet op te geven, wel wat het vervolgproces is. Het vervolgproces is, dat daar bestuurlijk het gesprek over plaats zal vinden. In eerste instantie binnen de RES. Op een gegeven moment, als je er niet uit komt, hoe toch Montfoort weer aan boord te krijgen in dat proces, dan is daar ook een escalatie op. Dat kan op een gegeven moment met de koepels, wellicht ook als provincie kunnen we daar een rol in spelen. Dus daar zullen vervolggesprekken over plaatsvinden. Laat ik het zo zeggen: onze inzet is wel om Montfoort weer aan boord te krijgen. Laat dat helder zijn. Tegelijkertijd, het is een gezamenlijke afspraak met alle gemeenten. Op het moment dat een gemeente zegt 'ja, wij willen hier verder niet aan meedoen', dan is de ultieme escape dat je zegt 'oké, dan gaan we verder met vijftien gemeenten voor deze RES' en deze andere gemeente met wie bilateraal apart – of trilateraal, want ook de netbeheerder en ook het waterschap – dan afspraken gemaakt worden. Dus een escape die het Klimaatakkoord ook wel biedt, maar het zou niet de voorkeur hebben, wat mij betreft.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik wilde hem toch even helemaal scherp maken. Dus het kan niet zo zijn dat wat een bepaalde gemeente, die besluit om niet meer mee te draaien, afgedwongen wordt bij de andere gemeenten? Dan worden er andere soorten oplossingen gevonden dan dat wat wegvalt bij die andere gemeenten, stel dat de bandbreedtes op zijn. Daar gaat het me om.

Het is niet automatisch zo dat als een gemeente minder levert of eruit stapt, dat die opgave bij de anderen komt. Kijk, op het moment dat Montfoort zou zeggen 'ik zeg tabee tegen deze samenwerking' – nogmaals, ik hoop het niet, ik verwacht het ook niet, maar stel, dat zou uiteindelijk de uitkomst zijn – dan zal Montfoort nog steeds een bijdrage moeten

leveren aan deze opgave. Dus er zullen met Montfoort afspraken moeten worden gemaakt over hoe zij die bijdrage invulling geven. Dat zal natuurlijk ook wel iets betekenen voor deze RES. Maar nogmaals, volgens mij, zijn we nu wel heel erg op zaken vooruit aan het lopen. Ik denk in eerste instantie is het nu echt zaak: hoe gaan we ook bestuurlijk samen met de gemeenten en de andere partners in de RES – want het gaat ook om al die andere vijftien gemeenten, ik denk dat daar mevrouw Van Ulzen terecht op wijst – te kijken hoe we daar tot een goede oplossing komen.

De heer **DERCKSEN**: U zegt dan ‘moet Montfoort wat anders doen om aan afspraken tegemoet te komen’. Op basis waarvan moet dat? Niet op basis van de RES'en, niet op basis van het Klimaatakkoord. Op basis waarvan dan wel?

Het is wel zo dat alle gemeenten en provincies zich wel gecommitteerd hebben aan het Klimaatakkoord, al dan niet via hun koepels. En daarmee ook aangegeven hebben dat ze een bijdrage leveren aan die 35 terawattuur. We hebben ook met elkaar ervoor gekozen dat dat niet vanuit een ministerie in Den Haag wordt bedacht, maar dat van onderop iedere gemeente zelf daar met een bijdrage aan komt. Dus ik verwacht ook dat de gemeente Montfoort daar binnen de mogelijkheden kijkt hoe ze daaraan kan bijdragen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik weet niet of Montfoort zich nu, of welke gemeente dan ook, via een koepel zich verplicht heeft om ergens aan deel te nemen. Feit is, dat er slechts een verzoek ligt van de rijksoverheid om deel te nemen in die RES. Dat is volledig vrijblijvend. Als ze niet mee willen doen, is er geen enkele aansprakelijkheid – ik citeer – bij gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen en provincies. Dus u kunt met de wetgeving, die er nu ligt, Montfoort nergens op aanspreken.

Goed, Montfoort is een van de gemeenten in onze provincie die een bijdrage kan leveren aan deze opgave. Ik verwacht van iedere gemeente dat ze daar op een constructieve manier aan meedenken, ook van de gemeente Montfoort. Nogmaals, ik zie ook dat ze in de volgende raadsvergadering een stuk geagendeerd hebben over hun bijdrage aan deze opgave. Dus ik heb ook niet de indruk dat daar niks gebeurt. Dat is, wat mij betreft, de basis.

Dat even een aantal overkoepelende zaken. Kom ik bij een aantal wat meer specifieke vragen van de verschillende fracties.

Te beginnen, GroenLinks, die vroeg naar inclusieve energietransitie, zeker in relatie tot de warmtetransitie en ook het verzoek om dat te versnellen. Als het gaat om de inclusieve energietransitie: daar zijn we goed mee op stoom. Er komt binnenkort ook een statenbrief uw kant op met de voortgang daarop, om aan te geven wat we daar zoal in de steigers hebben gezet. Ook die warmtetransitie is best taai. Van de 26 gemeenten in onze provincie zijn er twintig die eind dit jaar, zoals we het nu kunnen overzien, de Transitievisie Warmte gereed hebben en daar vervolgens ook vervolg aan moeten geven. Dus ja, het is iets waar zeker een versnelling op nodig is en waar wij ook vanuit ons programma binnen onze mogelijkheden maximaal aan willen bijdragen. Ook de monitoring op dit onderwerp, ook op het onderwerp in die warmtetransitie, is iets wat ook bedacht is om in aanloop naar RES 2.0 verder vorm te geven.

GroenLinks vraagt ook naar biobased woningbouw. Een belangrijk onderwerp. Ook daarvan moet ik zeggen: dat is niet helemaal direct aan het onderwerp wat vandaag ter agenda ligt gelieerd. Indirect wel. We zijn bezig met een Convenant Duurzaam Bouwen, zoals u weet. Volgens mij, is het een onderwerp wat ook in dat verband verder het beste bediscussieerd kan worden. En uiteraard is het een belangrijk thema.

De VVD. Ik zit even te kijken. een aantal dingen, denk, zojuist al van langs gehad.

De VVD, mevrouw Van Ulzen, zei vrij specifiek ‘de provincie is verantwoordelijk voor de leveringszekerheid. Ja, dat vond ik nog wel een wat boute uitspraak om eerlijk te zijn, want, volgens mij, is daar in eerste instantie de netbeheerder verantwoordelijk voor en

wellicht het rijk, maar ik geloof niet dat wij nu als provincie vol in de wind staan om die leveringszekerheid te garanderen. Ik denk dat we ook op moeten passen om die aap op onze schouder te nemen. Laat onverlet, als het gaat om die uitbreiding van het net, ook in relatie tot opwek, in relatie tot veranderende vraag, opladen elektrische auto's, nieuwe bedrijventerreinen, elektrificeren van industriële processen, et cetera, er meer programmering nodig in die netuitbreidingen, een plannen van wat is daar nodig. Daar willen we de handschoen voor oppakken. Dat is die reisaanpak, waar we u ook over bericht hebben, die nu ook onderdeel nu uitmaakt van de eerdere Kadernota en nu de Begroting. Dus dat is een manier waarop we daar ook invulling aan gaan geven.

De VVD vraagt ook aandacht voor innovatie. Dat is ook een belangrijke pijler in het Programma Energietransitie. We zijn ook bezig om daar concretere aanvulling aan te geven. Het is ook een onderdeel wat ook in de Programmabegroting verder staat. Ik denk, als u daar specifiek ideeën over heeft en zegt 'daar zouden we graag die kant of die kant meer initiatieven op willen zien', dan lijkt me het een onderwerp wat wat meer passend is bij de begrotingsbehandeling dan vandaag, waar we echt bij de RES zelf stilstaan.

JA21 wijst ook op 'ruimte kan je maar één keer vergeven', al zoeken wij echt nadrukkelijk naar meervoudig ruimtegebruik. U zegt 'is er wel genoeg ruimte voor woningen?'. We hebben in U16-verband met Utrecht Nabij, maar ook met het IHP van wat de gemeenten gezamenlijk hebben opgesteld, echt een perspectief waar we ook tot op langere termijn, 2040, wonen en werken een plek willen geven. Dat is wel degelijk ook gelegd naast de plannen in deze RES. Dat verhoudt zich goed tot elkaar. Dat is te combineren. En hetzelfde voor de regio Amersfoort, waar net een ontwikkelbeeld onlangs naar buiten is gekomen, waar nog besluitvorming over zal plaatsvinden, maar ook daar is uiteraard die check gedaan. Dat hopelijk ter geruststelling.

Het CDA vraagt aandacht voor landschap, kwaliteit van de landschappen, van natuur, et cetera. Ook andere fracties. Ook het beschermen van NNN en weidevogelgebieden. De leidraad voor ons is daar wel het Omgevingsbeleid, de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening, waarin dat soort kwaliteiten ook echt staan beschreven en waar we ons ook hard voor maken. En tegelijkertijd, waar we ook wel zoeken naar ruimte voor ontwikkeling, want het is ook niet zo – dat geldt niet alleen voor energie, dat geldt ook voor andere ontwikkelingen: op die van wonen, werken, bereikbaarheid – dat we juist ook wel misschien een beetje af moeten van – ik noem het altijd – de vinklijstjes. En als dan ergens één rood kruisje is, dan kan iets per definitie niet. Dus omgevingsgericht werken is ook hier zeker belangrijk. Maar tegelijkertijd, ik denk, ons Omgevingsbeleid geeft veel aandacht ook aan die bescherming.

Specifiek vroeg mevrouw Bikker ook naar die specifieke passage in deze RES over molens langs weteningen. Kijk, het streven is echt wel die hoofdzoekrichting. Dat is langs de hoofdinfra, dat is bij bedrijventerreinen. Zeker als het gaat om windmolens, zijn er hoofdzoekrichtingen. U ziet het natuurlijk ook in onze Omgevingsvisie en in onze Omgevingsverordening. Dat is bijvoorbeeld de visie, volgens mij. Dat is in ieder geval waar wij echt primair voor gaan. Dus zo kunt u dat lezen.

Even kijken, u vraagt ook naar het borgen van de gezondheid van inwoners, refererend ook aan het RIVM-onderzoek wat er op dit moment plaatsvindt in het kader van de reparatie van dat Activiteitenbesluit, wat door de Raad van State nietig is verklaard. Op het moment dat daar nieuwe normen uitkomen van rijkszijde met een goed onderbouwd-Met een PlanMER, dan zullen wij ons daaraan committeren. In de tussentijd biedt die uitspraak ook de mogelijkheid dat gemeenten zelf met normen komen. Dus als dat aan de orde is, zullen we daar natuurlijk ook met gemeenten over in gesprek gaan. Die bal ligt dan wel primair bij gemeenten op dit moment.

Even kijken, dit hadden we gehad.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Hoe ziet u dat proces rondom die normen voor u? Want vanuit de landelijke overheid, met de PlanMER en

dergelijke, dat duurt nog een jaar of twee. Voordat we dan serieuze zoeklocaties uit kunnen werken, zijn we ook alweer twee jaar verder, omdat de normering eigenlijk nog in het ongewisse is. Of moet dan iedere gemeente voor zich een normering vast gaan leggen?

Dat hangt van de planning af. Het is ook niet zo dat er pas over twee jaar iets bekend is, waar dat landelijke kader heen gaat. Dus dat zal best voor de plannen, die nu nog in een meer verkennende fase zitten, prima parallel kunnen. Ik denk, ik voorzie daar niet zo problemen. Natuurlijk heel specifiek voor Goyerbrug. Die zat natuurlijk in een heel andere fase. Daar is nu wel een urgenter probleem en is het ook in eerste instantie aan de gemeente Houten om daar met een oplossing te komen. De gemeenteraad van Houten zal zich daar volgende week ook over buigen. Dus ik wacht dat met belangstelling af. Maar dat is wel een specifieke situatie, omdat dat een plan is die al in een heel vergevorderd stadium is.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Als we nu dus plannen verder uit gaan werken met de huidige normeringen, dan is er een groot risico dat straks een Goyerbrug-situatie ontstaat op het moment dat de rijksoverheid zegt 'het moet toch een paar decibel of een paar honderd meter verder weg'. Is het dan niet slimmer om te zeggen 'we gaan of lokale normeringen maken of we wachten op de rijksoverheid'?

Een lokale normering zou bij plannen die al heel vergevorderd zijn- Dat kan. Bijvoorbeeld een energiepark bij Rijnenburg, dat is ook een reële optie, lijkt mij, omdat dat al relatief vergevorderd is. Houten noemde ik ook. Als het gaat om andere plannen, ja, ik denk dat beide opties denkbaar zijn. Het is wel een beetje situatie-afhankelijk, ook afhankelijk van de planning van zo'n plan. Of dat nou iets is waarvan je zegt 'hé, we gaan nu al eigen normen-' en we kiezen dat spoor – daar geeft die uitspraak echt de mogelijkheid toe – of dat je zegt 'we gaan ons meer aansluiten bij landelijke normen' en dan weet je natuurlijk niet precies wat die worden op dit moment. Dus dan zul je daar enige zekerheidsmarge of misschien verschillende varianten moeten uitwerken. Ja, daar zul je dan in ieder geval rekening mee moeten houden.

Ik kom bij de vragen van de Partij van de Arbeid. Die vroeg ook over de samenwerking. Ja, het is geen makkelijk proces. Dat is helder. Ook omdat hoe concreter het wordt – een aantal van u memoreerde dat ook al – hoe lastiger het wordt. Tegelijkertijd, ik vind het ook wel heel mooi hoe je als gemeenten, zestien gemeenten, provincie, waterschappen, netbeheerder, gezamenlijk wel hiertoe bent gekomen. Dus, volgens mij, moeten we dat ook koesteren en tegelijkertijd ook wel elkaar vasthouden op wat we nu hebben afgesproken en op de afspraken voor het vervolgproces, die we daar ook met elkaar hebben gemaakt. Dat is wel echt cruciaal. Dat is ook iets – zo interpreteer ik deze vragen ook – waar ik u ook goed over geïnformeerd zal houden. Dus op het moment dat ik toch merk 'wacht even, we gaan nu toch hier vanaf glijden' of 'we zien dat toch de ambitie met het proces zoals het nu verloopt qua tijdslijn of hoeveelheid, kwantiteit, buiten bereik dreigt te komen', ja, dan zal ik uiteraard meteen bij u terugkomen om daar met u ook de gesprekken over te voeren. Ook, omdat deze 1,8 terawattuur onlosmakelijk verbonden is met de ambitie in onze eigen Omgevingsvisie, waar u inmiddels al toe besloten heeft. Die 55% grootschalige opwek in 2030, die kunnen we alleen realiseren als de 1,8 wordt gerealiseerd. Ja, tenzij een regio Amersfoort of Foodvalley in een keer heel veel meer gaat doen. Maar laten we daar op dit moment niet vanuit gaan. Dus in die zin is die 1,8 ook echt wel iets waar we elkaar op vast moeten houden binnen de RES en u ook ons als college op aan kunt spreken.

U zegt 'het is een gemiste kans dat besparing niet in de RES staat'. Het is wel zo dat energiebesparing voor een deel in de Transitievisie Warmte zit. Het is wel degelijk iets waar ook de gemeenten binnen de U16 al mee bezig zijn. Je hebt ook het RES-overleg en je hebt een tafel die er langer was vanuit de U16 van klimaat. Je ziet ook dat sommige

zaken daar besproken worden en niet altijd een-op-een in dit RES-document zijn geland. Het is, denk ik, wel terecht dat u de aandacht vraagt om dat in een vervolgfase wat steviger mee te nemen.

Het zegt ook 'het PARK-advies, daar is weinig mee gedaan'. Dat herken ik eerlijk gezegd niet echt. Ik denk dat het PARK-advies, als je dat legt naast de RES zoals die nu voorligt, dat het wel goed met elkaar in lijn is. Het PARK-advies sluit sowieso goed aan bij de hoofddenkrichting in onze Omgevingsvisie. Ik denk, als je kijkt naar bijvoorbeeld zo'n lijn langs de A12 West, dan is dat een lijn die heel goed past ook bij dat advies van de PARK: langs de hoofdinfrastructuur, geclusterd, ook kijkend naar netaansluitingen. Ik denk dat dat daar wel goed bij past.

Lokaal eigendom, meerdere partijen. Partij van de Arbeid, ook de SP, die daar aandacht voor vraagt. Zeer terecht. Het is niet voor niks dat wij energiecorporaties actief ondersteunen. Het is natuurlijk niet voor niets dat wij gemeenten hierbij helpen. Daar zijn verschillende modellen voor en mogelijkheden voor. De crux is, wat mij betreft, dat die opbrengsten gewoon lokaal terecht komen. Of dat dan door inwoners die zelf daaraan mee participeren of dat het ook voor een deel misschien in publieke voorzieningen of een combinatie daarvan, ja, dat is wat mij betreft allebei bespreekbaar. Het is tegelijkertijd ook wel een stuk maatwerk. Dus ik heb u goed gehoord dat u zegt 'het lokaal eigenaarschap en met name ook het lokaal laten landen van de revenuen is voor ons cruciaal'. Ik zie vooral ook als een aanmoediging om de aandacht die we daaraan besteden, om daar stevig mee door te gaan. En dat ook in de RES de gemeenten daar echt op aan te spreken, dat dat wat ons betreft ook, ja, echt een cruciaal onderdeel is van hoe we dit met elkaar willen gaan doen. En dat we daar van de gemeenten ook echt verwachten dat ze dat bij de verdere uitwerking op een goede manier borgen. Ik merk ook wel dat wij gelukkig al wat expertise hier in huis op dat vlak hebben. We proberen gemeenten er echt bij te ondersteunen. Ik zie dat veel gemeenten dit wel zelf ook belangrijk vinden. Dus dat is in die zin hoopvol. Maar het is belangrijk dat we dit invulling geven.

Er was ook de vraag dat ook mensen met een kleine beurs kunnen deelnemen aan opwekprojecten, mensen die niet zelf bijvoorbeeld aandelen kunnen kopen of kunnen participeren in zo'n corporatie. Dat is ook een onderwerp wat we vanuit die Aanpak Inclusieve Energietransitie ook echt oppakken. Daar hebben we samen met de Energie van Utrecht nu ook een Community of Practice voor opgezet met projecten, waarbij ook juist mensen met een kleine beurs toch mee kunnen doen en waar ook verschillende aanpakken worden uitgewerkt. Dus dat is ook iets waar we ook echt proberen een soort voortrekkersrol in te pakken. Ik ben blij dat u ook met deze vragen het belang daarvan nogmaals onderstreept.

Komt ik bij de- Even kijken. Ja, die had ik, denk ik, gehad.

De PVV vraagt naar – daar hebben we het net, denk ik, al een beetje over gehad – de Raad van State-uitspraak. U zegt eigenlijk 'er is een uitgebreide MER nodig voor deze RES'. Omdat dit dus geen rechtsgevolgen heeft – daar wijkt de RES af van een activiteitenbesluit of een bestemmingsplan – is er geen PlanMER voor dit plan nodig. Dat is ook iets wat de minister ook niet zo lang geleden nog een keer bevestigd heeft. Minister Ollongren heeft dat nog bevestigd. Dat sluit ook wel aan bij, ik denk, de connotatie die de heer Dercksen zelf ook geeft aan dat de RES een andere status heeft dan bijvoorbeeld een ruimtelijk plan in de zin van de WRO.

Even kijken, kom ik bij de vragen- Ik zit even te zoeken welke fracties ik nog niet heb gehad.

De SGP vraagt: netverzwaring, om daar een rol in te pakken. Ja. U zegt eigenlijk ook tussen de regels door: als dat nou eerder was gebeurd, dan had alles met zon op dak ingevuld kunnen worden. Ik denk dat we dan nog steeds niet de handen hadden gehad, letterlijk, om dat te realiseren. Een aantal van u vroeg daar ook aandacht voor. Het is, denk ik, iets te simplistisch om te zeggen: als we nou twee jaar geleden die netcapaciteit hadden

opgepakt, dan had alles met zon op dak- Zo simpel ligt het niet. Ik zie wel degelijk dat we hier als provincies een nieuwe rol ook echt oppakken, dat we ook voor die programmering naar voren stappen. Het is wel uiteindelijk, die uitbreiding zelf zal echt bij de netbeheerders zelf vandaan moeten komen. Zij zijn ook qua techniek en alles degenen die daarvoor in charge zijn. Het zijn nadrukkelijk ook gesprekken die met gemeenten en ook met het rijk gevoerd worden om ook te zorgen dat er voorzien wordt in die instrumenten om dat op een goede manier te kunnen doen. Dat zit bijvoorbeeld in dat we toch een 'first come, first serve'-principe hebben. Dat hebben we, volgens mij, ook in de commissie kort met elkaar besproken. Het ligt in de reden om te verwachten dat dat op een gegeven moment misschien toch op een iets andere manier ingevuld zou moeten gaan worden.

De SGP vraagt ook over het eventueel inzetten van ruimtelijke instrumenten in 2022, zoals het in het statenvoorstel staat. Ja, dat stond ook in de vorige RES Foodvalley en Amersfoort. Het is niet anders dan daarin staat. Ook in onze Omgevingsvisie, hè. Dus het is eigenlijk dat we zeggen: het primaat ligt echt bij de gemeenten; we ondersteunen hen, we nodigen hen uit en we zijn nu ook met elkaar dat pad aan het doorlopen. Maar als je medio volgend jaar – we zijn bij elkaar natuurlijk drie jaar bezig – tot de conclusie komt van, ja, we gaan die 1,8 toch niet halen of die balans tussen zon en wind is te ver uit het lood, ja, dan zullen we toch ook met elkaar het gesprek aan moeten over: hoe gaan we dat oplossen; en is daarbij ook een andere rol van ons als provincie noodzakelijk? Dat is, denk ik, een gesprek wat we dan ook zeker met elkaar zouden moeten voeren. Maar nogmaals, dat is niet hoe we nu in de wedstrijd zitten. En het is ook niet hoe het proces op dit moment loopt. Maar het is ook wel belangrijk, denk ik, om daar ook wel gewoon helder over te zijn.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik overwoog net al om op te staan toen het over de netverzadiging ging en nu komt hij weer over de balans tussen zon en wind. Maar deelt de gedeputeerde wel de opvatting dat het een opvatting kan zijn van de regio om op een bepaalde manier naar de invulling van de opgave te gaan zoeken en dat dat een politieke keuze kan zijn of dat dat met wind of zon gaat gebeuren? Maar dat niet netbedrijven dicteren wat er nu mogelijk is en dat we dan dat maar gaan doen.

Het is sowieso, we kijken niet alleen naar wat er nu mogelijk is binnen het huidige net. Ook in de RES, zoals die nu voorligt, is een heel forse uitbreiding van het elektriciteitsnet noodzakelijk. De ondergrens is wel: is het haalbaar; is het maakbaar? Het zou zomaar kunnen zijn dat dat ook een discussie is die ook op een gegeven moment wel in de Kamers gevoerd gaat worden, in een kabinet gevoerd gaat worden: hoe zorg je ook dat al die RES'en gezamenlijk, als het gaat om netuitbreidingen, wel voldoende efficiënte benutting van het net oplevert? Dat gaat niet zozeer om de financiële positie van die netbedrijven, maar ook gewoon de doorbelasting uiteindelijk daarvan naar de eindgebruikers. Dus het is wel zo dat een kabel, waar je een zonnepanel op aansluit of daken met zonnepanelen, of je sluit er windmolens op aan, dat je met diezelfde kabel drie keer zoveel energie kan opwekken als je er een windmolen op aansluit. Drie keer zoveel. Dus dat is wel een groot verschil, wat je wel ook mee moet wegen. Over het hele jaar gerekend. Dus dat is wel wat je mee moet nemen.

De **VOORZITTER**: Tot slot op dit punt, meneer Van den Dikkenberg? Dank u. U vervolgt? Rondt af, denk ik?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Zeker, zeker.

Er was nog een vraag van de SGP: een lobby om 2030 naar 2035 te verplaatsen, in ieder geval met betrekking tot deze RES dan. Ik zou dat niet doen. A, volgens mij, als ik kijk naar de urgentie van de klimaatopgave, ook wat er vanuit Brussel op ons afkomt, dan is het eigenlijk van, we gaan van 40% Europees naar 55%. Die landen om ons heen hebben

ambities van 65%, 68% reductie. Dus dat is gesprek zal ook aan onze kant gevoerd moeten worden. In eerste instantie natuurlijk ook weer in de formatie. Wat wordt de ambitie voor Nederland? Houden we vast aan 49% of wordt het meer? En dan nu de tegengestelde beweging te maken van nou, we pakken er nog vijf jaar extra voor, ik denk echt dat dat een verkeerd signaal is. Ik vind ook, we zijn dan als decentrale overheden ook niet betrouwbaar. We hebben zelf gezegd, als gemeenten en provincies, dit deel van de opgave kan je het beste decentraal invullen, want wij zijn er het beste in om daar goede locaties voor te vinden. Dan moeten we ook leveren. Dan moeten we niet op een gegeven moment halverwege de wedstrijd zeggen 'ja, sorry, we hebben er toch vijf jaar meer voor nodig'. Dan zijn we echt een onbetrouwbare partner voor de andere partners in het Klimaatakkoord.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Daar reageer ik graag op, want dat heeft niets met onbetrouwbaarheid te maken, want als wij zeggen 'we maken nu de keuze om naar de daken te gaan', dan hebben we wel meer tijd nodig, maar dan leveren we wel met behoud van de Utrechtse waarden. Wat er nu gebeurt, is dat je ziet in de kaartjes kleuren de gebieden achthonderd hectare zonnepaneel. Dat is niet niks. Terwijl dat ook op daken kan. We hebben het altijd in al de debatten over multifunctioneel ruimtegebruik. Nu wordt het min of meer uitgesloten onder druk van de deadline. Daarom zeg ik, laten we dan vijf jaar extra nemen, zodat we die druk van de deadline niet hebben, maar wel morgen al kunnen beginnen, zonder planprocedures, om die zon op dak volop onder de aandacht te brengen in de provincie.

De **VOORZITTER**: Ik zie de heer De Harder. Wilt u gelijk reageren op de heer Van den Dikkenberg? Ja, ga uw gang.

De heer **DE HARDER**: De vraag aan de heer Van den Dikkenberg is of hij bekend is met het idee van de carbon budgets. Dus dat het niet zozeer over gaat dat we ergens in 2050 op 0% uitstoot uitkomen, maar dat er gewoon nog een budget is om binnen de doelen van het Parijsakkoord te komen. En dat elk jaar dat we over dat budget heen gaan, er de laatste jaren een hardere reductie nodig is. Dus elk jaar dat we vertragen, maakt de opgave voor de laatste jaren moeilijker om binnen die doelstellingen te blijven. Het vijf jaar uitstellen van het behalen van dit doel betekent dus een enorme opgave in die laatste jaar naar 2050. Waarschijnlijk wordt dat dan 2045 naar nul. Is dat dan wel haalbaar?

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg, u mag daar even op reageren.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dat is juist haalbaar, omdat je nu al begint om CO₂ te besparen door veel meer op zon op dak te gaan richten. Nu gebeurt er niks en zijn we alleen maar met plannen bezig en het wachten is nog steeds op de eerste windmolen of het eerste zonneveld. Maar morgen kun je de eerste daken al op. Dus dan pak je al winst. Vandaag nog. Of morgen eigenlijk. En die carbon budgets, dat is heel interessant, want juist de EU geeft ook aan: laten we biomassa gaan gebruiken. Als er iets is waarmee je extra CO₂ de lucht in werkt, die je extra moet inhalen als CO₂ de rol heeft die veel mensen hem toedichten, dan is dat je dus je eigen budgetten aan het opstoken bent.

De **VOORZITTER**: Ja, voldoende? Ik kijk even, want duidelijk? De heer Van den Dikkenberg was in gesprek met de heer Van Essen. Tot slot dan echt, meneer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Dat scheelt een tweede termijn, voorzitter. Het beeld dat de daken niet worden vol gelegd, dat is natuurlijk niet kloppend met de buitenwereld: de daken worden vol gelegd; en sneller dan we hadden verwacht. Dus u wekt hier een beeld alsof we nu niets doen aan die daken en alleen maar windmolens willen bouwen. Dat is gewoon niet terecht. Daarmee klopt ook uw beeld niet dat als we daar maar op versnellen, dat het dan allemaal veel sneller zal gaan.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, het punt wat ik op tafel leg, is dat waar er veel draagvlak- Als we dit serieus nemen, is dit een transitie die iedereen gaat raken. Het is echt een grote transitie van energievorm wijzigen, die ook nog eens een keer heel ingrijpend is met warmtetransitie en energietransitie tegelijk. Op het moment dat je nu mensen verliest en mensen kunnen niet aanhaken, omdat de kloof vergroot wordt door allerlei redenen, extra kosten, et cetera, extra overlast door ongewenste ontwikkelingen in hun eigen gebied, dan raken we mensen definitief kwijt en dan vergroot die kloof alleen maar. Om dat te voorkomen, zeggen wij: op het moment dat je je nu in tien jaar veel meer nog op die daken kunt richten en ondertussen de plannen gewoon door laten lopen – ik zeg ook niet dat als er ergens een plek is met veel draagkracht voor windmolens, dan moeten we daar vooral gaan bouwen – kan dit de zaak versnellen en dus ook al op korte termijn winst geven op CO₂-uitstoot.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel, meneer Van den Dikkenberg. Ik stel voor dat de heer Van Essen daar kort nog op reageert en dan echt zijn betoog afrondt, want anders lopen we door de tijd.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Zeker.

Als het gaat om zon op dak, daar wordt vol op ingezet, zeker ook in deze RES en de anderen ook. Ik denk dat we daar echt wel het maximum wat enigszins realistisch haalbaar is, dat dat de gemeenten, de netbeheerders gezamenlijk, wij ook, willen realiseren. Dat is echt de ambitie. Dus het is en-en. En nogmaals, het toch verplaatsen van een deadline betekent uiteindelijk naar beneden bijstellen van doelen. Ik denk dat we dat niet moeten doen.

De heer Van den Dikkenberg gaf in zijn betoog ook aan dat er lokaal een heel aantal moties zijn aangenomen en ook het verzoek: hoe wordt dat meegenomen? Dat komt sowieso op de bestuurstafel terug, heb ik aangegeven. U noemde bijvoorbeeld ook zo'n zonneline A12, wat in meerdere gemeenten is aangenomen. Dat is ook waarvoor gemeenten ook bij ons aankloppen als het gaat om die A12 Oost. Toen hebben we zo'n beetje het gebied van de Utrechtse Heuvelrug, Woudenberg, Renswoude, Veenendaal, die strook, ook over verschillende RES'en. Wethouders, gemeenten, hebben ons ook benaderd om daar breder, zowel voor het zonneline, als ook voor windplannen in dat gebied, gezamenlijk een verkenning op te doen en daar ook als provincie het voortouw in te nemen. Dat is, volgens mij, precies wat u hier eigenlijk ook vraagt: op het moment dat die gemeenten dat vragen, stap daar ook in. Dus dat gaan wij ook doen. Daar zullen we u ook nog nader over informeren als het concreet wordt. Maar het is, denk ik, goed om dat ook hier te melden. Dat zonneline hoort daar zeker ook in meegenomen.

Kom ik bij de vraag van 50PLUS ook over het belang van energiebesparing. Zeer mee eens. Een belangrijk onderwerp, zeker ook als het gaat om de warmtetransitie. Er zijn gemeenten ook bezig met die Transitievisies Warmte. En ook wij vanuit onze verantwoordelijkheid proberen dat echt volop te ondersteunen bij maatschappelijke

organisaties, van zorginstellingen, sportinstellingen, scholen, maar ook gewoon bij mensen thuis, onder andere ook via de inclusieve aanpak.

Dank u, voorzitter, voor uw geduld.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Ulzen, u heeft nog een tweede termijn. Dat weet u. Dus de gedeputeerde kunt u nog een vraag stellen straks in een tweede termijn. Desalniettemin wilt u nu? Ga uw gang.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Wellicht ook ter voorkoming van de tweede termijn. Dank u wel, voorzitter. Ik miste nog de vraag hoe u onze motie 'Zet de gemeente in hun kracht' bekijkt. We constateren toch wel, we zijn veel in gesprek met de gemeenten van de hele provincie. Wij denken dat ondersteuning – u benoemt het wel, maar dan vooral op bestuurlijk – en collegeniveau – maar ook op raadsniveau en ambtelijk niveau denken wij echt dat daar nog iets te winnen zou kunnen zijn voor de mensen, die dat willen, als de provinciale kennis en kunde mee ingezet kan worden om bijvoorbeeld de ruimtelijke kaders daar thematisch in te vullen. De exercitie die wij inmiddels al gedaan hebben met onze Omgevingsvisie, maar die nog op gemeentelijk niveau wel leeft hier en daar. Nou ja, dat dus. Dus we waren heel benieuwd of u daar nog even uw licht over wilt laten schijnen.

De **VOORZITTER**: Dat wil de gedeputeerde nog doen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: zeker. Ik had hem inderdaad gemist. Excuses daarvoor, voorzitter, via u naar mevrouw Van Ulzen. Nee, wij ondersteunen natuurlijk gemeenten, zeker bij dit soort dingen. Tegelijkertijd, als het gaat om lokale kaders, uitnodigingskaders voor zon op land of ook voor wind, dan is dat iets wat heel veel gemeenten al uitgewerkt hebben. Zeker voor zon op land hebben bijna alle gemeenten inmiddels wel een kader of zijn dat aan het vaststellen. Daar hebben we soms ook over meegedacht. Dus om nu te zeggen 'hé, we gaan daar iets nieuws in doen', ja, dat zou, denk ik, niet echt passend zijn, omdat die gemeenten dat veelal al hebben en we daar ook al bij ondersteunen. Ja, het suggereert een beetje dat gemeenten dit nu pas gaan doen, waar ze dat heel vaak wel al deden. En tegelijkertijd, op het moment dat gemeenten hier ondersteuning zoeken – ik noemde net een voorbeeld, soms ook over gemeentegrenzen heen – dan ondersteunen we dat volop. Dus in die zin is die dan ook misschien een beetje overbodig, al snap ik de intentie erachter goed.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dus ik begrijp het goed dat u daarmee ook aangeeft dat deze ondersteuning, waar wij specifiek op doelen, ook al ingezet wordt door de provincie richting gemeenten?

Als gemeenten bij bijvoorbeeld zo'n uitwerking van zo'n lokaal uitnodigingskader advies willen hebben – ik heb het vanmiddag ook al veelvuldig gehad over participatie – ja, dan denken we daar absoluut over mee. En dan ook bijvoorbeeld onze eigen Omgevingsverordening, het is ook wel prettig als gemeenten daar dan meteen al een beetje dat mee willen nemen in zo'n kader, maar ook goede voorbeelden van andere gemeenten benutten. Ja, daar kunnen wij de gemeenten zeker op dit moment ook al bij ondersteunen.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we nu toe aan de tweede termijn vanuit uw Staten. Het is een normaal debat. Ik moest het ook weer even in herinnering roepen, maar we hadden de goede gewoonte om de tweede termijn te beperken tot maximaal twee minuten per fractie en dat zittend vanuit de eigen zetel te doen. Dus aan die goede gewoonten wilde ik maar vasthouden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De heer **BART**: Dan zal ik maar blijven zitten, voorzitter. Dank. Dank aan de gedeputeerde voor uw beantwoording.

Voor de heer Dercksen, hier zit ik dan: het rode gevaar. Ik bijt niet, dat belooft ik. Wat ik wel weet, is dat minstens de helft van de studies, die de heer Dercksen aanhaalt, best wel problematisch zijn. Ik twijfelde net of ik daarover moest interrumperen of niet. Maar ik vind toch dat het belangrijk is dat het niet weersproken blijft. Hij haalde bijvoorbeeld een studie aan over de impact van de zon, maar die kijkt dan naar Chinese dynastieën. Dus dat is alleen maar lokaal en soms gaat dat tot zesduizend jaar terug. En waarom er dan wellicht een dynastie is gevallen, omdat er bepaalde landbouw is mislukt vanwege de zon. Dat kan. Dat heeft niet zoveel te maken met de huidige klimaatverandering, want toen was koolstofverbranding door mensen nog nauwelijks uitgevonden. Dan kijkt hij ook naar de oppervlakte van verbranding bij bosbranden, maar dan vergeet hij te vermelden dat alle data voor 1950 eigenlijk onbruikbaar is. Dat zeggen ook de mensen die daar toezicht op houden. Het ging ook alleen over Noord-Amerika, dus niet over Australië bijvoorbeeld om nog maar een voorbeeld te noemen. Maar de meest schadelijke die ik nog vond, was een studie die hij aanhaalt door de heer Van Wijngaarden en Happer. Happer is een persoon, die krijgt fondsen van de Koch Broeders. Die zijn u misschien wel bekend. Dat zijn grote oliemagnaten uit de Verenigde Staten. Natuurlijk geven die subsidie aan dat soort studies. Hij was ook wetenschappelijk adviseur van de heer Trump. Hij had natuurlijk ook interessante denkbeelden als het gaat over klimaat. Deze meneer, een interessante vent, vergelijkt bovendien het feit dat wij denken dat CO₂ de opwarming van de aarde veroorzaakt. Daarover zei hij het volgende – en dat vind ik nogal ernstig dat mensen die dit soort quotes doen hier gebruikt worden in een discussie over klimaatverandering en wat we daartegen moeten doen. Deze meneer zei dat 'the demonization of CO₂ really differs little from the nazi persecution of the Jews, the Soviet extermination of class enemies or ISIL slaughter of infidels'. Oftewel, een meneer met dit soort denkbeelden wordt hier aangehaald als een fatsoenlijke, wetenschappelijke bron. Laten we onszelf niet hier voor de gek houden en luisteren naar dit soort sprookjes, want weten met zijn allen wat de opwarming veroorzaakt. Het IPCC is daar ook duidelijk over.

De **VOORZITTER**: Meneer Bart, ik wijs u erop dat u ruim de twee minuten heeft overschreden.

De heer **BART**: Ik rond af. En ja, ik ga hier niet elke keer op in om dit elke keer allemaal te weerleggen, want dan hoort u al: dan raak ik door mijn spreektijd heen. Maar ik wil het inderdaad toch nog wel een keertje doen en daar laat ik het voor deze keer bij.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, een vraagje. Is deze studie gepubliceerd in de wetenschappelijke literatuur?

Die u aanhaalde in ieder geval niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dank aan GS voor de antwoorden. De meeste daarvan vinden wij voldoende constructief en zijn we blij mee. Ook met dat onze motie om het proces goed op te schrijven redelijk positief wordt ontvangen. Wij hopen echt dat dat gaat helpen, ons allemaal, omdat we het nog steeds best nog een lastig proces vinden, maar we gaan niet in herhaling vallen. En dank voor de tip om te lobbyen in Den Haag voor kernenergie. Dat zullen wij niet laten. We hadden alleen gehoopt op wat steun in de rug, maar hartelijk dank. Veel succes met deze RES-uitvoering voor nu.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Ik kan het kort houden. Er wordt in de RES gesproken over dat burgers met een kleine beurs mee moeten kunnen profiteren. Onze vraag is: zijn daar voorbeelden van, wie mee kunnen profiteren; en is er een voorbeeld van dat die ergens van meegeprofiteerd hebben?

In het overzicht van de gemaakte kosten valt te lezen dat er voor een ondersteuning van een energiecorporatie-initiatief anderhalf miljoen euro is overgemaakt, waarvan één miljoen euro voor het ontwikkelfonds. Uit schriftelijke vragen blijkt dat het lokaal eigendom gemeentelijk beleid is en dat het zo moet worden opgenomen ook daarvoor. Welke gemeenten hebben dit beleid ondersteund? Weet u dat toevallig? En op de website van Provinciale Staten valt te lezen dat de financiële ondersteuning van het ontwikkelfonds het mogelijk maakt om 50% lokaal eigendom te realiseren. Hoe wordt dit gerealiseerd? En als het van belang is dat het gemeentelijk beleid is, hoe wordt die één miljoen euro dan uitgegeven? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Allereerst bedankt voor de antwoorden. Waar ik nog even op wil aanhaken, is toch draagvlak. Ik ben eigenlijk heel benieuwd naar een voorbeeld van hoe tot nu toe die vorige motie dan is opgepakt ten aanzien van draagvlakformering en ook ten aanzien van het betrekken van jeugd. Want, nou ja, goed, ik denk dat we het met zijn allen heel belangrijk vinden. Wij vinden het ook heel belangrijk. Ik wil dat toch nog eens benadrukken. Ik ben heel benieuwd naar een voorbeeld.

Het tweede is, ik las een artikel in Binnenlands Bestuur. Daar staat het volgende in: in bijna de helft de RES-regio's wordt gezocht naar plaats voor windparken en zonnevelden in beschermde natuur. Dat is iets wat van Natuurmonumenten komt, deze constatering. Ik kan hem niet verifiëren. Maar het is natuurlijk wel iets waarvan ik zeg, hé, dat valt me op, dat valt ons op. Ik heb in de eerste ronde gezegd: die landschapsbescherming vinden we ongelofelijk belangrijk, en rekening houden met de natuur. Het is natuurlijk ook een uitgangspunt van onze verordening. Dat gaf u ook aan in de beantwoording. De vraag is gewoon nog steeds wel: hoe borgen we dat dan met elkaar? Dus die blijft nog hangen. Daar hoor ik toch nog heel graag over, want alleen de landschapsverordening, die is in die zin ook wel weer vrij juridisch gesteld. Ik ben echt benieuwd naar hoe zet de gedeputeerde zich daar nou voor in. Ik constateer nog heel eventjes dat u ook aangaf: daar gaan wij primair voor. Dat ging over het zoeken bij zoekgebieden naar hoofdinfrastructuur en grote bedrijventerreinen. Daar gaan wij primair voor. Dat is heel goed om te horen. Maar nou juist op die pagina 36 van de RES wordt aangegeven als uitgangspunt – dus primair – die weteringen. Ik ben toch heel benieuwd naar wat u daarop te zeggen heeft, of u ons daarover gerust kunt stellen. Want die weteringen staan dus haaks op die infrastructuur, waardoor je juist het open weidelandschap-

De **VOORZITTER**: Mevrouw Bikker, u bent inmiddels ook behoorlijk door uw twee minuten heen inmiddels.

Mevrouw **BIKKER**: Oké.

En dan nog graag een antwoord op de balans tussen de bijdrage stad-buitengebied. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: Ik heb geen tweede termijn, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune-Koster.

Mevrouw **LEJEUNE-KOSTER**: Ik wil de gedeputeerde bedanken voor de heel duidelijke en goede uitleg. Ik heb geen aanvullende vragen of opmerkingen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Ik kan me aansluiten bij de vorige spreker. Dank aan de gedeputeerde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, even over mijn eigen bijdrage nog maar even. De heren die dat onderzoek hebben gepubliceerd zijn verbonden aan Princeton University en York University. Ik begrijp dat de heer Bart, als hij op de inhoud afhaakt, hij het dan maar op de persoon moet zoeken. En de global burned area, dat is reconstructie van de globalfiredata.org. Dat wordt onder andere gefinancierd door NASA. En ja, we hadden in 1957 nog geen satellieten in de lucht hangen om bosbranden in kaart te brengen. Dus dat moet met een reconstructie gebeuren, net zoals alle data en alle temperaturen in het verleden met proxy's en reconstructies wordt samengesteld. Zover.

De heer **BART**: Ja, die meneer die u aanhaalt, de heer Happer van Princeton University, heeft inderdaad aan Princeton gestudeerd. Physics onder andere. Heeft daar heel goed werk gedaan bijvoorbeeld over hoe we betere imaging kunnen hebben voor longonderzoek, maar hij is geen klimaatwetenschapper. En toch haalt u hem aan. Dus hij kan wel verbonden zijn aan Princeton, maar dat zegt niet zoveel over zijn klimaat-credentials. En wat u aanhaalde over de bosbranden: de US National Interagency Fire Center, die de database bijhoudt, zegt: people should not put any stock in numbers prior to 1916; and, comparing the modern fire area to earlier estimates is 'not accurate or appropriate'. Dus u kunt het blijven doen en-

De **VOORZITTER**: Goed. Ik ga u nu echt onderbreken, want dit gaat ons allemaal boven de pet. Dus dat kost allemaal tijd. Dus waarvan akte. Dan sluiten we dit punt tussen u en de heer Dercksen af.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Geen behoefte aan een tweede termijn, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Poppe.

Mevrouw **POPPE**: Ook geen behoefte aan een tweede termijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Geen behoefte, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: 50PLUS maakt zich nog over één punt wel zorgen. Dat is wel een vervolgstap. Dat gaat over de zoekgebieden. Het noorden van, laat ik het maar zeggen, Stichtse Vecht is namelijk helemaal Natura 2000, maar vooral het Nieuw Hollandse

Waterliniegebied en de Stelling van Amsterdam. Daar zijn nu juist de zoekgebieden van de zonnepanelen en er is heel veel weerstand tegen. Dus dat wil ik meegeven. Eigenlijk is dan de vraag aan de gedeputeerde: wat gaat u hier, met deze informatie, doen?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: JA21 vraagt hoe mensen met een kleine beurs worden geholpen. Dat gebeurt onder andere met een lening via het Provinciaal Energiefonds, kunnen ze zonder eigen inleg eigenaar worden van zonnepanelen via een postcoderegeling. Dat is per saldo ook voordelig voor de inleggen. Dus dat is een voorbeeld. En andere zijn ook gewoon energieadviezen om energie te besparen. Ook dat is iets waar mensen met een kleine beurs van kunnen profiteren en waar wij ook bij ondersteunen en invulling aan geven. Nog een derde voorbeeld zijn investeringen door woningbouwcorporaties voor het verbeteren van de energieprestatie van corporatiewoningen, waar natuurlijk vaak ook mensen met een kleine beurs wonen. Dat zorgt ook per saldo voor een lagere energierekening. Dus dat is ook een manier waarop we daar actief aan bijdragen. Dus zo even drie verschillende voorbeelden. Dus ik hoop dat dat een beetje antwoord geeft op die vraag.

Het andere was het een miljoen voor het ontwikkelfonds. Het ontwikkelfonds is juist gericht op het ontwikkelen van projecten voor opwek, ook door juist de energiecorporaties, gericht op de 50% lokaal eigendom. U vroeg ook: hoeveel gemeenten ondersteunen nou dat 50% lokaal eigendom? Het staat in de RES. Dus alle gemeenten ondersteunen die insteek om te gaan voor dat 50% lokaal eigendom.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Als de gedeputeerde uitgesproken is, zou ik graag nog even iets willen zeggen.

De **VOORZITTER**: O ja, ik wilde u nu al ter wille zijn. De gedeputeerde vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik noemde net al dat we gemeenten ook hebben ondersteund bij beleidskaders, voor de uitnodigingskaders, ook op dit gebied van lokaal eigendom. Acht gemeenten hebben we daar ook specifiek op hun verzoek ook ondersteuning op aangeboden, ook op juridisch gebied.

Het CDA vroeg hoe de motie is opgepakt over draagvlak. Ja, dat is wel heel kort geleden, want er zat een zomerreces tussen. De regio's zijn nu ook bezig met die uitvoeringsplannen. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de regio Amersfoort en de regio Foodvalley. Uitvoeringsplannen en gewoon plannen om invulling te geven aan de RES'en en ook stakeholders daarbij te betrekken. Dus sowieso zijn jongeren daarbij even als doelgroep echt al in beeld en ook zelf direct probeer ik daar ook met enige regelmaat contact mee te leggen, maar ook binnen de RES doen we steeds de oproep om ook die groep, naast de andere stakeholdergroepen – er zijn er natuurlijk meer – nadrukkelijk ook te betrekken. Dus dat is in ieder geval hoe we op dit moment al bezig. Maar ook in die uitvoering van plannen en ook door de gemeenten zelf en ook door de RES-bureaus, ja, daar is het onderwerp van hoe betrek je stakeholders en hoe werk je ook aan draagvlak. Dat is zeker ook een onderwerp wat we daarin agenderen. Maar nogmaals, het is pas vrij kort sinds de vorige keer dat die motie is aangenomen. Dus ik hoop op enig begrip dat de verdere invulling uiteraard nog moet komen.

Het CDA vraagt ook aandacht in de RES voor wind in beschermde natuurgebieden. Ja, daar heeft u ook in de Omgevingsverordening best wel strikte regels voor. Natura 2000 – ook naar mevrouw Hoek – daar mogen geen zonnepanelen in onze provincie in Natura 2000-gebieden komen. Dus als daar een plan voor is, dan zal het helaas niet door kunnen gaan. Als het gaat om- Of helaas. Het is misschien maar goed ook dat het dan niet doorgaat,

want we geven daar ook prioriteit aan die natuurwaarden. En als het gaat om NNN, Natuurnetwerk Nederland, dan is dat alleen bij echt een meerwaardebenadering. Dus moet uiteindelijk het natuurgebied onder de streep erop vooruitgaan door bijvoorbeeld energieopwek te combineren met andere maatregelen.

Dan even de vraag over de weteringen. Voor ons zijn natuurlijk wel die uitgangspunten uit de Omgevingsvisie en -verordening leidend. Het is dan maatwerk. Ik begreep dat er in de ruimtelijke ateliers een aantal inpassingsvoorbeelden zijn uitgewerkt en daar misschien soms ook die weteringen een gedachte daarin zijn. Maar er zijn niet ook echt algemeen geldende regels voor inpassing. Dus ik kan dat ook niet helemaal overzien. Het is ook een wat technische vraag om eerlijk te zijn. Dus als u daar nog nadere informatie over wil, dat is misschien ook iets waar we buiten deze vergadering nog even op terug kunnen komen. U had het ook specifiek over wind. Kijk, er zijn op dit moment geen- Laat ik het zo zeggen: het aantal windplannen in de RES is best wel beperkt. Volgens mij zit dat niet in deze denkrichting. Dus op het moment heb ik ook niet de indruk dat nu gemeenten hier vol op inzetten. Het is wel zo, denk, op het moment dat een gemeente met een serieus plan komt voor windturbines – zoals we zeggen, met draagvlak en een goede inpassing – gaan wij hier voor. Dan moeten wij, denk ik, ook gewoon even niet als een olifant door de porceleinkast daar meteen zeggen ‘ja, maar dat mag niet, want...’. Ik denk dat we dan ook wel eventjes welwillend met zo’n gemeente in gesprek moeten van, oké, waarom vindt u dit een goed plan en hoe kunnen we dat ook invulling geven? Dus de windplannen zijn niet zo heel dik gezaaid op dit moment. Dus ik denk, op het moment dat een gemeente met een goed plan komt, waarvan ze zelf zeggen ‘wij kunnen dit goed inplannen’, ja, dan zullen we daar, denk ik, ook goed naar moeten kijken, waarbij uiteraard onze visie en verordening wel leidend zijn.

Ik zie nog een hand van mevrouw Bikker. Die was al omhoog.

De **VOORZITTER**: Ik wil het echt beperkt houden. U heeft een toezegging dat de gedeputeerde er buiten de vergadering op terug wil komen. Dat lijkt mij voldoende eigenlijk, mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Hartelijk dank.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: De stad-buitengebied. Ja, de bijdrage van de gemeente Utrecht, ik geloof dat het bijna 30% is van die 1,8 terawattuur. Dus dat is echt een- Eén gemeente die bijna 30% van die opwek voor zijn rekening neemt. Dat is echt fors. In het ruimtelijk beleid, in de RSU, heeft de gemeente Utrecht het omgekeerd, waarbij ze eigenlijk zeggen ‘alles waar het in principe kan, daar is het voor ons bespreekbaar’. Met Rijnenburg hebben ze natuurlijk ook al een uitnodigingskader voor op dit moment het grootste windpark in onze provincie. Dus ja, ik denk dat de gemeente Utrecht hier vol op inzet. Dat verwachten wij ook van ze. Daar spreken we ze ook op aan. Ook omdat het wel dicht bij het stedelijk gebied is, waardoor er relatief veel aansluitmogelijkheden zijn. Dus ik zie niet dat daar, laat ik zeggen, het beeld is dat de gemeente Utrecht zou duiken voor haar verantwoordelijkheid. Dat is, volgens mij, niet aan de orde. Ik denk dat de gemeente Utrecht echt een groot deel van deze opgave voor haar rekening wil nemen en daar ben ik blij mee.

Tot slot, 50PLUS, Waterlinie. Natura 2000 had ik gezegd. Nieuwe Hollandse Waterlinie, ja, de universal outstanding values van de Waterlinie mogen niet aangetast worden. Daar zullen we ook plannen op moeten beoordelen. Dus dat is het uitgangspunt voor ontwikkelingen in de Waterlinie. Dat geldt niet alleen voor energie, maar ook voor andere ontwikkelingen. Dat vraagt, ja, ook nog, soms door maatwerk wil je natuurlijk toch wel kijken of je dingen wel mogelijk kan maken. We willen ook niet dat gebied voor alle ontwikkelingen op slot zetten. Maar het is zeker een belangrijke waarde, die we ook met elkaar echt willen beschermen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Essen. Dan zijn we aan het eind gekomen van de-

O ja, dat is waar. Dat had ik beloofd. Mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dank u wel. Heel kort. Ik wilde even zeggen dat wij de motie – die heeft iedereen ook ontvangen inmiddels – ‘RES-proces, hoe verder’ taal technisch een klein beetje hebben aangepast. Dus dat leek me netjes om dat even te melden. De inhoud blijft helemaal gelijk.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M91A van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Proces hoe verder.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 6 oktober 2021, ter behandeling van Statenvoorstel Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07).

Constateerend dat:

- Er een bottom-up proces plaatsvindt van 16 gemeenten om de RES U16 inhoud te geven;
- Dat een aantal van deze gemeenten moties en/of amendementen hebben ingediend bij de vaststelling van de RES U16 1.0;
- Dat onze Staten hier tevens een besluit over moeten nemen en wel vandaag;
- Dat er nog een paar gemeenten zijn die op dit moment nog geen raadsvergadering over de RES U16 hebben gehad, dus niet duidelijk is of daar nog meer moties en/of amendementen uitkomen.

Overwegende dat:

- Het voor onze Staten niet helder is hoe moties en amendementen gewogen worden in dit proces en hoe daarmee deze democratische besluiten worden geborgd;
- Er behoefte is aan helderheid ten aanzien van de inhoud, de consequenties en het proces over de invloed van deze moties en amendementen voor het verdere proces;

Verzoeken het college van GS:

- Binnen nu en een redelijke termijn in een helder proces te beschrijven hoe en wanneer moties en amendementen van gemeenten, waterschappen en provinciale staten worden meegenomen in het vervolg van het proces.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ULZEN**: En dat we de motie ‘Zet gemeenten in hun kracht’ onder de toezegging van de heer Van Essen, dat zij altijd op ondersteuning kunnen rekenen, intrekken.

Motie M90 van het lid Van Ulzen (VVD) maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Waarvan akte, mevrouw Van Ulzen.

Dan zijn we inderdaad aan het eind van de beraadslagingen gekomen over dit agendapunt.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: We hebben even de gewoonte geïntroduceerd om te kijken of alle leden, die aan de stemmingen willen deelnemen, op tijd de statenzaal kunnen bereiken. Dus ik ga de vergadering straks voor een moment schorsen. Maar ik kijk ook even of er nog behoefte is aan fractieberaad. Dat is niet het geval.

Meneer Westerlaken wel? Hoeveel tijd heeft u nodig, denkt u? Vijf minuten. Ja, nee, ik geef sowieso- Dat ga ik incorporeren, maar dan is het mij helder.

Ik kijk even naar de fractievoorzitters. Zijn er leden die nog van ver moeten komen? Van ver, bedoel ik, van buiten dit provinciehuis.

Dan stel ik voor om de vergadering tot 17.40 uur te schorsen. Voordat ik dat doe, dames en heren, geef ik u aan dat ik zelf vanwege een andere verplichting nu naar Veenendaal wil vertrekken. Voor dat soort situaties hebben we natuurlijk een waarnemend voorzitter vanuit de Staten. Mevrouw Keller is er niet. We hebben een tweede waarnemend voorzitter, de heer Dercksen, maar hij geeft er de voorkeur aan, denk ik, om zijn stemverklaringen zelf als lid te kunnen geven. Dus het presidium heeft erin voorzien dat we ook de mogelijkheid hebben om een commissievoorzitter te vragen om uw vergadering verder voort te zetten. De keuze is gevallen op de heer Dinklo. Dus hij zal straks zijn opwachting maken. Dus hij zal de Statenvergadering na de schorsing voortzetten.

De heer **WEYERS**: Voorzitter, u stelt nu twintig minuten pauze voor. Klopt dat?

De **VOORZITTER**: Ja.

De heer **WEYERS**: Mag het een halfuur zijn?

De **VOORZITTER**: Dames en heren, het verzoek van de heer Weyers is om een halfuur te schorsen. Ja, dan wordt het, als u het goedvindt, niet 17.40 uur, maar 17.45 uur dat de vergadering verder gaat.

De heer **WEYERS**: Oké.

De **VOORZITTER**: Dan sluit ik de vergadering en zal de- Nee, ik sluit niet de vergadering. Ik schors de vergadering en voorzitter Dinklo zal het om 17.45 uur afmaken. Dank u wel.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 17.20 uur.

Voorzitter: de heer Dinklo

De **VOORZITTER** heropent de vergadering 17.45 uur.

De **VOORZITTER**: Dan wil ik graag bij deze – dan kan ik dit ook van mijn bucketlist afstrepen – de vergadering weer heropenen nadat overleg in de fractie heeft plaatsgevonden en de laatste punten van deze vergadering gaan afhandelen met u.

We zijn nog even bij punt twee, het statenvoorstel Regionale Energiestrategie en daarna gaan we natuurlijk over naar punt drie, de stemverklaringen. Voordat ik daartoe overga, wil ik heel graag kort even met u de moties doornemen.

Motie M90, Zet gemeenten in hun kracht, ingediend door de VVD, die is ingetrokken, meneer Van Schie? Ja.

Motie M91A van het lid Van Ulzen inzake Proces hoe verder maakt deel uit van de besluitvorming.

Motie M92 van het lid Fiscalini (JA21) inzake Utrecht volgt officiële taxonomie groene energie maakt deel uit van de besluitvorming.

De **VOORZITTER**: Motie M93, draagvlak en jeugd, ingediend door het CDA. Die blijft ook ingediend?

De heer **WESTERLAKEN**: Nee, voorzitter, die wordt door ons ingetrokken. Wij hebben voldoende toezeggingen gekregen dat we er vertrouwen in hebben dat dit onderdeel uitmaakt van de voortgang van het proces. En niets belet ons natuurlijk om daar regelmatig naar te vragen.

Motie M93 van het lid Bikker (CDA) inzake Draagvlak en jeugd maakt geen deel uit van de besluitvorming.

Motie M94 van de leden Overkleef (D66), Bart (GroenLinks) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) maakt deel uit van de besluitvorming.

De **VOORZITTER**: Dan is daarmee duidelijk waar we over gaan stemmen. Dan sluit ik daarmee agendapunt twee af.

3. Stemverklaringen

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Boelhouwer voor een stemverklaring.

Mevrouw **BOELHOUWER** (stemverklaring): Wat betreft motie M91A. Ja, hoe sympathiek we het eigenlijk ook vinden, we denken dat die heel erg overbodig is. We willen daarom de motie niet steunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Mevrouw Van Ulzen heeft een stemverklaring bij het besluit, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen voor een stemverklaring.

Mevrouw **VAN ULZEN** (stemverklaring): Dus bij het besluit wat wij zullen steunen, willen wij wel echt opmerken dat wij zeer bezorgd zijn over het eventueel klemlopen in de uitvoering van deze RES en hoe het dan verder moet. Wij hebben daar grote zorgen over en wilden die nogmaals delen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers voor een stemverklaring.

De heer **WEYERS**: Ja, voorzitter, wij hebben geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken voor een stemverklaring.

De heer **WESTERLAKEN**: Geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog voor een stemverklaring.

De heer **DE DROOG** (stemverklaring): Wij hebben er twee. Eentje bij motie 91A. Het blijkt niet helemaal uit de motie, maar wij interpreteren deze motie als in goede afstemming met alle partijen van de RES-tafel tot een proces te komen. En zullen daarom ook voor stemmen.

En dan bij motie M92, taxonomie groene energie. We staan altijd open voor de goede afweging op de energiemix in de toekomst. We gaan graag in overleg met partijen over die afweging, maar vinden het buiten het kader van dit voorstel vallen. Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune-Koster voor een stemverklaring.

Mevrouw **LEJEUNE-KOSTER**: Wij hebben geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert voor een stemverklaring.

Mevrouw **RIKKOERT**: Wij hebben geen stemverklaring.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen voor een stemverklaring.

De heer **DERCKSEN**: Nee, dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg voor een stemverklaring.

De heer **VAN DER STEEG**: Geen stemverklaringen, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Poppe voor een stemverklaring.

Mevrouw **POPPE**: Geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor een stemverklaring.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek voor een stemverklaring.

Mevrouw **HOEK**: Geen stemverklaring op de moties.

De **VOORZITTER**: Dan is agendapunt drie hiermee afgerond.

4. Stemming

De **VOORZITTER**: We hebben geen amendementen, alleen maar moties. Dus we gaan eerst stemmen over het besluit. Daarna gaan we per motie stemmen.

SV Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07)

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met algemene stemmen/de stemmen van GroenLinks, VVD, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en SP voor en JA21, PVV, SGP en 50PLUS tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit, vermeld onder PS2021MM07.

Aan de orde is de stemming over de motie M91A van het lid Van Ulzen (VVD).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M91A is aangenomen met de stemmen van VVD, JA21, CDA, D66, Partij voor de Dieren, SP, SGP en 50PLUS voor en GroenLinks, PvdA, ChristenUnie en PVV tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M92 van het lid Fiscalini (JA21).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M92 is verworpen met de stemmen van VVD, JA21, PVV en 50PLUS voor en GroenLinks, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP en SGP tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M94 van de leden Overkleeft (D66), Bart (GroenLinks) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren).

De **VOORZITTER** constateert dat motie M94 is aangenomen met de stemmen van GroenLinks, VVD, CDA, D66, PvdA, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP en 50PLUS voor en JA21, PVV en SGP tegen.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we daarmee aan het einde gekomen van de stemmingen en van deze Statenvergadering.

5. Sluiting

De **VOORZITTER**: Dan rest mij niets anders dan iedereen te bedanken voor haar of zijn input. Volgens mij, staat het diner dan klaar. En de vergadering te sluiten officieel. Bij deze sluit ik de vergadering.

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 17:53 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

2.

SV Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16 (PS2021MM07)

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe buiten de orde van de vergadering terug te komen op hoe de weteringen ten aanzien van zon en wind op land binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening ingepast worden.

Index

Motie M90 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Zet gemeenten in hun kracht bij uitvoering RES.....	10
Motie M91 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Proces hoe verder.....	9
Motie M91A van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Proces hoe verder.....	47
Motie M92 van het lid Fiscalini (ja21) inzake Utrecht volgt officiële taxonomie groene energie	13
Motie M93 van het lid Bikker (CDA) inzake Draagvlak en jeugd.....	16
Motie M94 van de leden Overkleeft (D66), Bart (GroenLinks) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Provincie als Verbinder.....	16
PS2021MM07 SV Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16	5